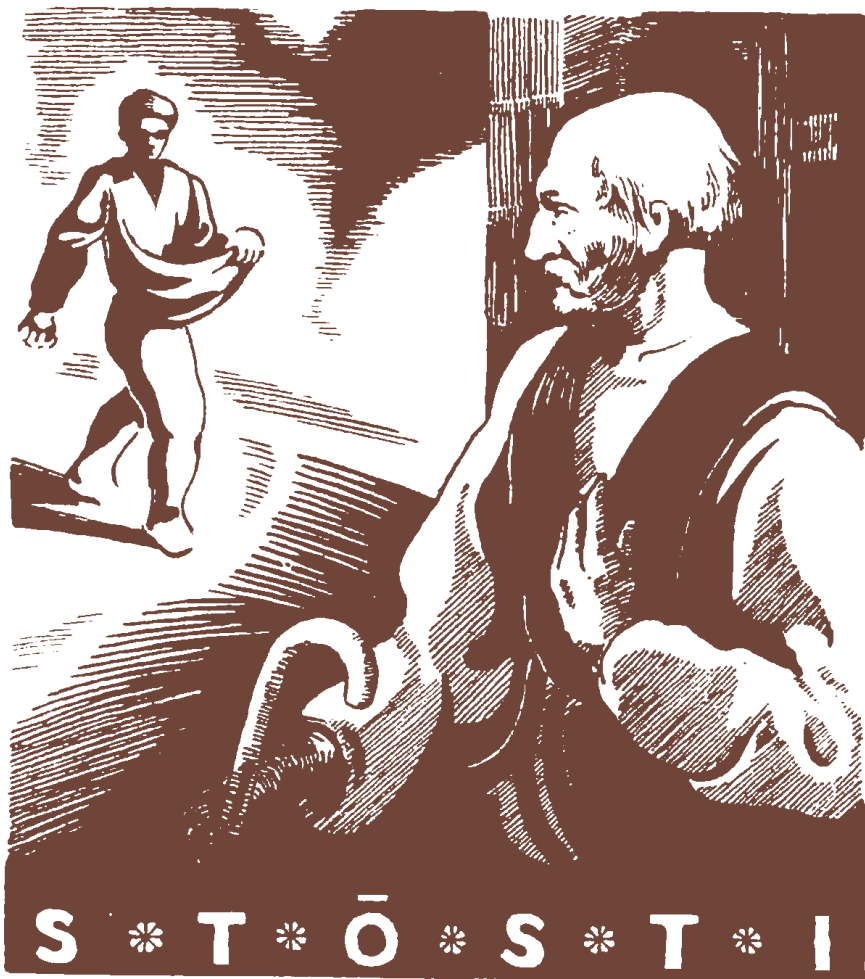

P. PRĪKULS

NŪSAMALDEJUŠĪ

S * T * Ō * S * T * Ī

Saturs

Torgi	4
Valny	10
Trejspadsmīt hektaru	14
Namīra nakts	24
Siejis laiks	43
Dvāseļdīna	49
Leljš pyurs	57
Korstō mīlesteiba	69
Dzeivīs myrūņš	74
Styprīs saiminīks	78

Torgi

Atgõja kõrta Lejnõiku Mataušam iznosõt apkõrtrokstus.

Sprakstũšã janvara dõnã labi izsalš, koleidz atbraucš nu pogosta, jys, ticš pi golda, strãbã korstus kõpustus i klausãjãš, kai jõ mozõkõ maitinã, kas gõja školys ùtrijã klasĩ, skaitãja priškã pogosta avĩzi.

Apkõrtrokstũs arvĩnu beja, kai Mataušs parosti izateicã, pilapãts daudzi blieneigu lĩtu. Šurãiz vĩns punkts saistãja nũpĩtnu iviereibu. Tĩ beja raksteits:

«Š. g. 9. janvarĩ Vieršņu mežnĩceibys Zarãnu apgaitã iz vĩtys tikš põrdũti nu torgim 200 skuju kũku bolku zori.»

— Paga, kas tĩ raksteits — bolkys põrdũš nu torgim? — Mataušs pavaicõja maitinãi, põrtraucš kũšļõt kõpustus.

Maitinã klusom proskaitãja teikumu ùtru řaiz i pascãja:

— Da, tãt, tã raksteits, ka põrdũš nu torgim bolkys i zorus.

— Zorus ari? Nu, pec zorim jau nivĩns nabrauķš iz Zarãnu mežu divpadsmit kilametrũ. A bolkys nũpierķt maņ pošam vajdzãš. Kod bỹš torgi?

— Tã raksteits, ka 9. janvarĩ, a šudiņ ir 8., tai tod — torgi reit, — maitinã paskaidrõja.

— Labi, pa mikriešlã laiku roksts bỹš jõapnosoj kaiminim. Lai ļaudš zyna par torgim.

Kod saulã, sorkoni kvãlojũt, nũdzysa aiz meža, Mataušs lũpim beja apdevš vakarinis. Pĩsitš tabaka moku pylnõku, jys laidãš ziņneša gaitõs.

Pymũ satyka pošu sãdžys Vĩncãnu.

— Kas jauns? — tys vaicõja.

— Roksta par torgim, cyta nikõ breineiga.

— Kaidi torgi?

— Zarānu mežā pōrdūš bolkys nu torgim. Ša, proskaiti patš.

Vincāns proskaitēja apkōrtrokstu, pazarakstāja i pībylda:

— Iz torgim b̄yš jōnūbrauc — jōnūpīerk kaidi goboly septēini bolku. Grybu ustobys vīnā golā salikt̄ jaunu greidu. Tá raksteits par zorim, valns lai tūs pierk: taidu gobolu vāst̄ — naatsamoksoj.

Mataušs pōrkōpá Antoškānu ustobys slīksni.

— Varb̄yť tāv gribīs pazarakstāt̄ — tod ša! — Mataušs pasnādzá apkōrtrokstu Antoškānu Jōnám.

Jōnš proskaitēja, pazarakstāja roksta ūtrā pusī i īzarunōja:

— Nikō seviška nav, tik ziņōjums par torgim. Vajdzātu gon maņ pōrs baļceņu, — b̄ytu jōsagrīž dieļūs deļ bišu strūpim. Tik tá na vysai skaidri pīraksteits. Īpeiti nazkaidi zori.

Jys nasaprasšonā pazavārā iz Mataušu.

Mataušs aizasmāja.

— Kū, to tu grybātu, lai Zarānu mežā prīdis augtu bez zorim?

Jōnš aizakaunāja par sovu vaicōjumu, i, Mataušam pa ceļu ejmūt, īzamināja:

— Ka tu ar Vincānu brauksi iz torgim, to i as sātā napalikšu.

Ambrožānu ustobā tymā šaļtī nabeja nivīna skaitāt̄ pratieja, kod Mataušs īnásá apkōrtrokstu. Ambrožānu vacijam Ciprijanam roksta saturu Mataušs izskaidrōja mutiski.

— Rokstā cyta nikō svareiga nav, — jys sacāja, — kai tik paziņōjums par torgim. Reit Zarānu mežā pōrdūš 200 bolku nu torgim. Ka vajaga bolku, to braucit nūpīerksit.

— Ai, kai to bolku navajaga! M̄ysu klāvam sejis ilyuza. Pyunái jauni stenderi b̄ytu jōlīk. Labi b̄ytu kaidu pōri baļceņu i dieļūs sagrīžť. Nūzadzeivōjam tai, ka nav vairs dielá gobola pi rūkys. Paļdis par zini, Matauš, kai tik atbraukš dāls nu tierga, pasceišu, lai reitu brauc iz torgim.

Tai Mataušs apkōrtrokstu nosōja leidz vālai naktái, a sova rajona vysa naapgōja. Palyka vāļ sātys iz reitdīnu. Iz tōm jys

nūzeimōja savu dālukū — lai apnas rokstu reita agrumā. Patš taisājās braukņ iz torgim.

Jōnānu Augusta sāta beja storp tōm, kury mōs Mataušs vokorā naižagrīzā. Taču par apkōrtrokstā mynātīm torgim Augusta saimā zynōja. Jūs maitinā beja vokorā aizgōjusā pi kaiminā, tymā laikā tī gadājās Mataušs. Jys par litu maitināi pastōstāja sovīm vōrdīm, a rokstu atnāšņ parokstam sūlāja reit nu reita.

Kai tik dīnvydraitūs izazaļgōja dīnys ausma, gar Jōnāna sātu iz lelcelā sōcās strauja kusteiba. Vīns pec ūtra sleidāja pajiugi iz Zarānu meža pusi, rogovu sliču kaucūsōs skanis karinā soltuma sabīzynōtā gaisā. Braucieji beja na tik nu Lejnīkim, a i nu Salinīkim, Vylcānim i vysys apleicīnis.

Jōnāna sīva gōja pošulaik ar niešīm iz oku pec iudinā. Pamaniejusā braucieju steigu, jei kōšus nūsvidā zāmī i pošā daskrāja pi celā.

— Voi naskaitieji apkōrtroksta, kod vaicoj kai žyds, kas, vārdamīs iz saulis, vaicoj cik augši saulā? — jū vīns nu brauciejim borgi pōrvaicōja. — Šudiņ Zarānu mežā nūtikš torgi — bolkys pōrdūš.

— Laid, laid, Ontā — cyti jau priškā: izraustās bolkys, koleidz aizbrauksim, — kaidis skubynōja nu pakalis.

I trejs pajiugi kiupūšīm zyrgim aizadrōzā pa ceļu.

Iudinā niešus placūs izvīdusā, Augustinā satrauktīm sūlim dāvās iz ustobu.

— Voi tu gaideisi, koleidz as jemu skruči rūkōs i sōcu tevi rūzāt! — Augustinā bruka iz sova Augusta i nūrōvā deči nu veira placim, kurs, leidz pušnaktīm kuļstiejš lynus, tagad gulāja peļneitu mīgu.

— Kas ir? — nūmūrdāja Augusts, acš myrkšynōdams.

— Kas ir! — atmiedāja sīva. — Pazaver, kū ļaudš dorōs — vyss gaiss skaņ. Nasās kai troki iz torgim.

— Lai nasās.

— Lai nasās! Patš cik ņaižu esi gauzōjš, ka pyuná šķībās, ka pyuná jōpōrber, ka bolku vajaga.

— Natycu, ka ļaudš šudiņ bolku dabōš.

— Natycu! Apkōrtrokstam naticī, pogostam naticī?

— Apkōrtroksta naskaitieju.

— Naskaitieji, a tāv Broneitá vakar stōstāja, kū Mataušš saciejš par bolkom.

— Mataušam natycu.

— Ak tai, Mataušam naticī, ļaudim naticī! Gudrinīks atsaroda! Lelgaļvš! Gryb par ļaudim gudrōks bīt!

— Bīt gudrōkam par ļaudim nav par slyktu. Vaira maņš natraucāj — guleišu, — Augusts apzagrīzá iz ūtrim sōnim, pavilčš iz placim deči.

— Guli, guli viņ, snauška. Vysu dzeivi proguleisi mīgā. Breinums, kai tāv vāļ zornys vādarā nasaskōbst nu lelōš guleišonys.

Pylna pyktuma, Augustīnā sōcá bakstāt ar skruči molkys pagalis ceplī. Dzierkstš grīzdamōš skrāja kapturī.

*

Daudzi pajiugi pībraucá Zarānu mežā: pīcdesmit beja, ka na vaira.

Īzaroda mežziná paleigs i mežsorgs.

— Kur tá tōš bolkys, par kurom izsludynōts apkōrtrokstā, ka pōrdūš nu torgim? — ļaudš vaicōdami apstōja meža darbinīkus.

— Bolku nu torgim napōrdūš, pōrdūš tik šūs zorus, — mežziná paleigs atsacāja i parōdāja ar rūku iz zoru skaudžom.

Vīnā mirklī vysī apklusā, tik vīns naizprasšonā īzamināja:

— Kur ta bolkys palyka, ka napōrdūš?...

— Bolkys tak jiuš pošī pagōjušā nedelī klaušu kōrtā aizvādāt iz gateri pogosta jauncelāmōš školys vajdzeibom. A bolku zori palyka. Tūs tagad pōrdūsim nu torgim.

Ļaužu pyuļš sazakustāja i īzašaļcā kai mežš, kod tymā ībrukst nagaisa pyrmīs viļņš.

— Valna bīšona! Ļaužu musynōšona! Parkū to apkōrtrokstā saceits, ka pōrdūš bolkys? — klīdzá vairōki.

— Apkōrtrokstā par bolku pōrdūšonu nav raksteits, — mīreigi atsacāja mežziná paleigs.

— Kai nav, kod ir! Máš vysī skaitājam! Ir raksteits par bolku pōrdūšonu nu torgim! Namuļkojit, naasom duraki!

Ļaužu pyuļš draudūši sazavyļka cīžōk ap mežziná paleigu i mežsorgu.

Mežziná paleigs nikō naatsacāja, klusādams izjámá sáv nu kuldys apkōrtrokstu i lieni, skaidri proskaitāja:

— Šō goda deveitijā janvarī Vieršņu mežnīceibys Zarānu apgaitā iz vītys tikš pōrdūti nu torgim 200 skuju kūku bolku zori.

— Parkū to bolkys kraun īškā, kod pōrdūd zorus? — kaidis īzasaucá.

— Tá pogosta veiri palaidá myglu acīs! — ūtrs aizaklīdzá.

— Sād tī jī kai tōrpi zyrgam..., a kod kaida līta, tod maldynoj tautu, — nyknumā atsasaucá vāļ nazkurs.

— Pagaidit, paskaidrōšu, — mežziná paleigs, pacielš rūku, apsaucá. — Līta taida, ka zori ir vysaidi. Ir zori nu pyrmōs ratynōšonys ciersmys. Ir nu ūtrōs ciersmys. Ir lelūs kūku zori. Kod jiuš braucit iz torgim, tod jiusim skaidri jōzyna, kaidi zori tikš pōrdūti. Lai nabūtu ni viļšonōs, ni veļteigys laika tiereišonys. Partū rokstā tyka aizrōdeits, ka šūražiz tikš pōrdūti lelūs kūku, tys ir, bolku zori.

Ļaužu lūks ap meža veirim sōcá irť.

Cyts spļaudājās, cyts kasājās. Dažs lōdājās, dažs smājās. Kurs vainōja Lejnīku Mataušu, kurs sevi pošu. Vysi jutōs kai apkaunōti. Grīzās pi zyrgim i kurs lieņōk, kurs ōtrōk, kurs pavysam ōtri laidās iz sātys pusi.

Zoru šūražis nivīns napierka, torģi pavysam nanūtyka.

Laiks jau beja tōli pec pušdīņom. Jōnānu Augusts šudiņ beja izkuļstiejš divus lynu pykus i pošulaik, nūzasiedš pi golda, pušdīņoja.

Pa lūģu beja radzams, kai dažs kaiminš aizbrauc iz sātu nu torģim.

— Ekur Vincāns brauc. Izāj pavaicoj, voi daudz bolku torģūs nūpierka, — Augusts smeigņōdams grīzās pi sīvys.

— Dūmoj, ka nanūpierka? — atciertá Augustīná i, izlykusá iz placim kažuceni-skrebeleiti, izgōja pa durovom. Apturiejusá Vincānu iz celá, Augustīná izavaicōja par bolkom.

— Vacū valnu nūpierkom, na bolkys, — kaiminš īgni atsacāja i ciertá zyrgam ar pōtogu.

Piturādama kažuceni, Augustīná šliucá iz ustobu.

— Nu, kū jys sacāja? — Augusts vaicōja.

— Sacāja, ka bolku nanūpierkuši.

Augusts, sīvai acīs vārdamīs, pascāja:

— Tagad soki, voi nav lobōk, ka cylvāks ir drusceiģ gudrōks par ļaudim?

Valny

Tūvokor, saulái aizejmūt, apvōrksnī beja aizguluši oranži mōkuli. Smogi, opolom golūtņom, tī lānu cylōjās i pa ratam izškālā zaltainys zibšņu šveitrys, a pārkiuná nazadzierdāja. Vieja nabeja i syltjš, breinum-meiktšis gaiss vīgli spīdā...

Nu sīna pļōvis atīdams, Kareļu Odums iz strāči nūstōja pogolmā. Pazavārā iz vīnu pusi, pazavārā iz ūtru i nūryucā:

„Bytu šūnakļ zvejōšona... — Jōaizīt.”

Vakarinis nūturiejš, jys nūgōja da sova kaiminā.

„Nu, Jur, taisīs, — īsim,” jys teicā, „šūnakļ zivš viersā bjš. Redzi, kaidis laiks. Maņ taišni mīgs naīt! Koč nūzapļōvš kai lyuks.”

„As taipaļ dūmoju. Īsim. Itaida nakts na guleišonai.”

Pajāmuši leidza dažus zvejis reikus, jī aizgōja iz Kurteča azaru. Tū jī kūpeiģi rentāja nu muižkunga.

Palākīs, mīreigīs iudinš beja rondons. Kai teišam sasiļdeits. I vyss naleljš ezereņš, — pušlūkā nūaudzš ai mežu, — lykōs asom zupys škeivš, kurā zivš beja na vōreitys, a dzeivys. Tōs svaidājās vairōk pa molom, ka pļoukšā viņ. A pošā vydā, kai pīterseīļu puškis tai kai peļdāja moza salenā, aizaugusā kūkim. Iz tōs mýsu zvejņiki kōra sovus teiklus.

Salaiduši teiklus cik beja pi rūkys, jī braucā iz saleni. Laivai pakalī iudinš meiksti murmuļōja. Vītvītom ai pļoukšīni apzasvīdā zivš i taidis syltums cālās nu palākō iudinā, ka Jurš nanūzacītā:

„A, kaida suteiga nakts!” jys īzamināja, „dūmōju, ka šūnakļ bjš pārkiunš. Bet nazarōda...”

Obi pacālā golvys i pietāja. Viersā dabasi zaļgon-palāki, pōrs nīceigys zvaigzneitis. Gar apvōrkšnim nikō seviška, tik vokorpusi aizklōjš meža timsīs bizūknis.

„Nā, šūnakt̄ pārkiuná nab̄yš vys,” Odums apgovōja. „Reit — var b̄yt̄.”

Ai skaudzi p̄ikrautō laiva atstōja saleni. Bryunī teikly kryta iudinī i laiva kai āna sleidāja škārsu pōri azaram. Klusīs iudiņš meiksti guļdzāja ap tōs sōnim. Zvejnīki viereigi nūzavārā iz tū pusi, ka kur apzasvidá kaida lelōka zivš. Mozōkōs — maileitis, tōs lakstāt-lakstāja vys-garum.

„Nu, tagad pakratāsim pyrmijūs teiklus. Navajdzātu b̄yt̄ tīm tukšā,” Odums apgovōja, kod vysi teikly beja salaisti iudinī i jau pagōjš laicēņš, braukojūt garum tīm, i seviški pļaukšynojuūt ierklīm, lai zivš izbīdeitu i īdzeitu kur vajaga.

„Pōrcylōsim. Mož, ka jau b̄yš.” — jī sōka pōrzavārt̄ teiklus. Zivš beja. Cytys lelys. Tūmār nadaudz taidu gadājās, kurōm vajdzā pōrlauz̄t mugorkauļus.

Pieški iudinī kas atsaplaiksnāja. Zvejnīki sazatoryuka. Īzaklausūtīs — padzierdá kaidu tōlu šalkūni i pazavāruši — īraudzāja par kūku viersyņom pazaceļom tymsu mōkuļu krostu. Nūryucá tōls pārkiuná graudinš.

„Pārkiuņš atīt — vajaga pazasteigt̄,” Odums sazagiva i sōka dzeivōk pōrzavārt̄ teiklus.

Tōlō šalkūnā pīgōja tyvu. Aizskōrā krostmolys kūku golūtnis. Pōrzalaidá par azaru i atsasyta salenis kūku kupsā. Tī nūšaļcá i laidās tōļōk. Pakaļ tai ūtra — styprōka. Jau azara iudiņš nūnirbāja. I šalkšona sagōja ilgōka. Caur kūku zorim pazarōdāja zibsnis. Nūdudynōja pārkiuņš, otkon vieja dvasmá, šalkšona naryma vairs. Tymsīs krosts cālās ar vīnu augšōk, beja natōļ viersā. Spūžs zibsnis izāškálá i aplāja azaru ai gaismu.

„Grīz, Jur, laivu... Brauksim iz saleni, cikom pōrīt.” Odums atstōja teiklus. Čārās pi ierklīm.

Mežš azarmolā draudūši šņōcá. Reibāja pārkiuņš. Pleikšāja pyrmōs leita lasis iudinī. Palyka tymsōks nakai beja. Tá izlácá gaišs

zibsnis i, osi izalauziejīs, izgaisa aiz kūkim, parōdeidams azaru dzalton-zaļu, baigi strōvōjūšu.

Laivys gols švierkstūt izšliucá salenis molā. Klusī zvejņiki strauji izlácá iz tōs. Tod tausteidamīs leida šalcūšā bīzūknī. Tī jī zynōja kaidu jaunu ágleiti. Vīneigū storp bārzim i malnyjīm eļkšnim.

Zam áglis zorim nūzatupuši, jī gribāja pazaglobōt nu borgō dabasu skota. Vielājās palikť naivārojami, nīceigi namīreigā zámis naktī. Jī tik klusāja i klausājās, i dziedāja, kai augšā šņōcá bāzru golūtnis, strauja vieja lūceitys. Šlakstājās viļni salenis krostmolā. A ka atspeidāja zibsnis, caur kūku zorim vītom rōdājās azars baigā izskotā.

Kaidis zibsnis īzaválá tápať azarā. Skaneigi pārkiunš nūdōrdāja. Bruka straujs leita gōzīnš. Ai sporu svīstōs lasis sōka kopōť kūkim lopys. Cālās šaušaleigs trūksnis. I tymā kas vāļ naparosts! Skaidri dziedājās, kai augšā pa zorim sōcá pārtīs kaidi nasaskaitami spōrni.

Odums pieški sazarōvā, pīploka Juram kai bārnš. Kas baismeigs īskrāja jam prōtā.

„Tān mās pagolam... As zynu, kas tī...” jys teicá. „Tī nūzabeiduši nu pārkiuná lūđom, gryb tá pazaslāpť... A pārkiunš atrasť tūs...”

„Kū tu soki, kas tá pazaslāpš?...” prasāja Jurš. Uztraukums i naizprasšona beja jō bolsā.

„Voi ta nadzierdi? Nadzierdi, kai tī augši symtim perās jī... nu, valny.” Treisūšā bolsā Odums dvásá. „Tys jau nu senejim laikim zynoms, ka pārkiunš valnus dzonoj. I redz, kur šūnaktť tī sabāguši...”

Spūžs zibsnis atspeidāja. Zvejņiki tvārā mirkli. I augšā storp zorim īraudzāja kaidys tymsys byutnis mātōjamīs. Niu i Jurš izdzierdá daudzūs spōrnu šveikstūni.

„Da... kas tī taidš var bīt?...” jys čyukstāja Odumam.

„Nu, voi tagad naredzieji, kas tī par putynim?” Odums pōrprasāja, i tod, pagolam satrikts, jāmās izskaidrōt, „gryb nu pārkiuná pazaslāpt. A pārkiunš atrass jūs... spārš... jūs pārkiunš sper... tod ņaizī i mās pagolam.”

Obi nūklusa. Obi vysu saprota. Gaidāja pārkiuná spierīnā. Nōvis ānu juta par sevim. Juta sovu liktini izaškirom. Gaidāja, kas bēs.

A spierīnš nanōcá. Tik atspeidūt zibšnim zvejnīki rādžāja, ka pārkiuná īnainīku — zorūs miļzeigs daudzums.

„Tu redzi, redzi, cik jūs... Kai nu vysa pasaulá sazalasiejuši, naceistī...”

„I kas mēsus dzyna iz šajīni taidā naktī!...” Jurš bažōjās.

Šalkšona dreiz sōka rymtīs. Nagaiss beji pōri. Pārkiunš grudynō ar vīnu lieņōk. Zibšni kryta jau nazkur tōļōk aiz meža. A spōrnu šveikstūnā kūkūs vys nazabeidzá.

Zvejnīki nazynōja, kū dūmōt vairs.

Tá zorūs nazkas īzačārcá: krā, krā!...

„Nikas cyts tī, kai vōrnys. Odum, Odum...” Jurš līksmi īzasaucá, kai sevi atgiudams, „kur mēsū saprasšona!?”

„Lai jōs saplyuk!” Odums spļaudeidamīs lōdājās. „Jur! cik asmu dzeivōjš, kū naasmu redziejš, a tik nagudrs — nikod vēl nabeju!...”

Obi jutōs kai atdzymuši. Pīzacālā i poši sevi izsmīdami par lēlyjom izbaiļom, traucās nu bīzūknā ōrā. Leits pošlaik jau mitājās.

Trejspadsmit hektaru

Pavasars, laikam, vāļ tōli. Borgs zīmelš nosojās pōr snīga lauku plašumim: žvūrgst i gaudoj kūku kailyjūs zorūs, klabynoj lūgu sliedžus cylvāku mōjūklīm, tver snīgu vasalym kliepim i, tū spieji sagrīzš stūpā, izsiej otkon nīceigi pa zāmi.

Nūmaļņīku rajona ōrsta sliminīku uzgaidamā ustobā apkolpōtōja vāļ tik sōc slaucāť greidu, kod reita agrumā pi aizslāgtom ōrīnis durovom kaidš pīklaujej.

Pīsliejusā slūtu koktā, apkolpōtōja īt atslāgt durovys.

Leidz ar vieja grīztīm snīga puteklīm ikuļcinej kaida sazačunčuļojusā sīvītā. Lelū skoru, kas aizklōjš seji pavysam, jei pastum iz placim i īzarunoj:

— Lobreit, kundzeiť! — Voi šudiņ ōrsts pījimš?

— Lobreit. Parkū ta napījimš? Pījimš. Vysus sliminīceņus pījimš. Tik atgōji drusceiť par agru.

— A as jau i steidžūs, kai var agrōk. Lai tyktu pi ōrsta leidz pušdīņom. Kod atīsī vālōk, tod ļaužu tai pīzabōž, ka kōrtu nūvylcynoj iz pecpušdīni. Tod moksoj ōrstam ūtru naudu — moksoj latu par pazavieršonu. Maņ řaizi tai izgōja. I kur tūs latus jimť vysom vajdzeibom.

Īnōcieja nūceļ lelū skoru nu placim i nūpurynoj snīga palīku.

— A kaidš najauks laiks, kundzeiť! Grīž snīgu mutulim, i ceļš tai aizvylkts, ka ni pīdenā rādzāť.

— Nu tōlīnis poša?

— A nu Onckulim — tápať kaimiņūs dzeivoju. Vasalam cylvākam taidu gobolu proiť nīkas nav, a slymam par gryutu, kundzeiť. I zyrga mýsim nav — rudinī nūgaisa.

Slimineicā navareigi atsalaiž iz sūla i aizaraun ar kōseišonu. Eisu, saklu kōsu jei kōsej, kōsej ilgi, pa storpom nūvaid,

Apkolpõtõja it ùtrā ustobā i aizcierš durovys, ka lūgi nūskaņ.

Pec laicená viejš aizsmilksť siņču durovõs, iputynoj snīga putekļus, i uzgaidamā ustobā inõk veirīšu kažukā aizpūgõta, kaida vāļ pajauna sīvítá. Jei nūmauc cymdus, atlic augstū apakli i, rádžādama sáv prīškā dzeivu cylvāku, sveicynoj:

— Vasaly...

— Vasaly, tai kai rádžāta?

— Kai ta nā, as nu Zeilenim, Rozaleiť, asmu.

— Ā, Zeileņu Bronuša sīva. Tai verūs, sok, pazeistama. Kai dzeivojās, kai ar veseleibu, mōseņ?

— Redzi pošā, — zeilenítá viereiģi pasmaida. — Kod ir veseleiba, tod ōrstam acīs nivīns nazarõda.

— Tai jau ir, mōseņ. Tu ar išķini?

— Ar išķini, Rozaleiť, slymoju. Iedīņš kū tik pajimsi mutī, rōdīs ryugts kai apsá. Mīdz komulš zam kryuteža, i taidys nalobys atryugys reitūs... Ōrstis pagõjušū řaizi sacāja, ka maņ asūt saslimš kungs.

— Kū tu runoj, mōseņ — beistīs Dīva! — onckulítá uztraukumā ģzasauc. — Kungs? Išķinī kungs? Kai ta tys varāja gadeitīs?

— A taipāť — ģzamátá patš nu sevš, Rozaleiť.

— Ak Marija! Kõ tik ļaudš vys vāļ naizdūmoj! — rūkys sajāmusá, nūzabreinoj onckulítá. — Seņõk kungi beja muižõs, a tagad...

— Nazabreinoj, Rozaleiť, kungu tagad pylņys molys. Tagad i cyuku gonu kuru řaiz pasauc par kungu.

— Nu gons tak vāļ cylvāks, var vāļ ģzīt řaiz par kungu. Kas lai vysu pasaulī zyna. A soki, mōseņ, voi var cylvākam išķinī atsarast kungs, — breinojās onckulítá bez sova māra, sovu pošys slimeibu aizmiersdama i ziņkõreigi nūzavārā ģz zeilenītis augumu, kod tei atpūgoj lelū kažuku.

— Nav kō breinōtīs, nav vacī laiki, Rozaleiņ, — tagad pasaulī pylns breinumu. Ekur Mežinīku Masái na mozōks breinums atsagadāja — tai ōrstis atroda išķinī mōgu.

— Mōgu? — Kū tá vāļ tu aizsōç, mōseņ!

— Ak, maņ jei poša stōstāja vīnulaik! Šei, stōsta, jau maniejusá kaidu pušgodu pa laikam graizis vādarā. Rudinī, kod ticš iedīnī vairōk zaļuma, šei navariejusá vairs pacīš i aizgōjusá pi ōrsta. Ōrstis apzaviers i pasciejš, ka šai asūt slyma mōga. Šei vāļ natycādama sovom ausim, natycādama, ka cylvākam var bīt mōga, ōrstu pōrvaicōjusá. Tod ōrstis nūskaitiejš šai priškā vōrdu pa vōrdam, skaidri i gaiši: jiusim — ir — slyma — mōga. — Redzi, Rozaleiņ, kas pasaulī dorōs.

— Vāļ jauns nadzierdāts breinums! Leidz šam mōgys beja tik putynim i nivīnam cytam, a tagad... Ak Marija, kai leidz golam ar pasaulī nūiņš, kod ļaudš jau sōc tai maitōtīs i pōrzataisā, — Onckuļu Rozalá izatrauc, i sacel sáv kryutīs nabeidzamu kōsu. Kōsej ilgi, nūsorkdama, vaidus aizardama.

— Táv, kai verūs, nazkū pavysam nalobs kōss, Rozaleiņ, — beidzūt vysai nūpītni izamiņ zeilenitá,

— Nazynu poša, mōseņ, kas ir, kas nav... — atsoka onckulitá, elpu atgivusá. — Mūka kōss, sōpis kryutežu plieš kai ar nogim... Spāka nav. Pagōjušū řaizi ōrstis par slimeibu nikō napascāja. Parakstāja zōlis i lyka atīt vāļ. Teiri kai žyds kaidis. Tai šudiņ i atsavylku.

Sarunu pōrtrauc zīmelá aurōšona. Šūřaiz, snīga putiná pavadeits, durovōs pazarōda veirīša cylvāks.

— Vā, ļaudš jau priškā, dūmōju, ka bīšu pyrmīs. Vasalys! — īnōciejš nūrunoj. Attyņ sīvīšu lokotā īviesteitū golvu, nūkrota snīgu nu pierdukņom i, ar rūku rōdeidams iz ōrsta kabineta durovom, lieneigi izavaicoj:

— Vā, as zy, ka tī jau meica kaidu?

— Nā, vāļ napījem.

— Vā, vāļ napījem... i kam maņ vajdzāja iz šejini nōkļ...

Īnōciejs, kai šaubu pōrjymts, nūšļukušōs ūsys iz sōnim nūglōstiejš i kažuka stārbelis izmātōjš, sōc pōrstaigōļ nu kokta iz koktu.

— Zynoms, vasalam cylvākam tá navā kō meklāt, — pec laicēnā īzamiņ zeilenitā.

— Vā, vasalam cylvākam tá navā kō meklāt... Kas sacās, ka as vasals cylvāks? A ka padūmoj labi, apsvīd lītu nu ūtrys pusis, to slyms ari naasmu. Maņ tik golva maitōta. Sōp dažu nakti tai, ka aizmiģt navaru dabōļ. Kod itai golvu nūlīksi i pieški paceļsi iz augšu, tod gar acim stīpās vairōk zvaigžņu nakai tūs Dīvs ir dabasūs radiejš. I vāļ ausīs zvona, — patš nazynu, kas tī zvona, kam tei zvaneišona.

— Kai radzams, cauroja tova veseleiba. Ūrsts parakstās zōlis i salōpeisi.

— Vā, salōpeisi... Kas nazyna, kaidys tagad aptykōs zōlis. Voi dūmojit, ka par pušcenu var pasaulī kū lobu dabōļ? — Tū jau vysy zyna, kaidys tagad zōlis: satreits kreits i mōls. Slimineicōs ar taidom viņ dzyrda. Vari lakļ, cik pateik — ka naškodās, to i napaleidzās. Seņōk, kod as vāļ dzeivōju Petrogradā, beja litai cytaidōka krōsa. Tod varāja dabōļ zōlis, kurys beja saucamys par zōļōm. Ka izdzieri, to slimeibu tāv, cilvieceņ, nūcālā kai ar rūku. Par taidom zōļōm varāja atsaskriejīs pylnu cenu moksōļ.

— Ak, natryukst i tagad zōļu par pylnu cenu, — nūzasmej zeilenitā, — krūga durovys ir vysu plotōkōs!

Uzrunōtīs vāļ napagiun atsacāt, kai, snīga boltōs smāļtnis apputynōti, it klōtu vāļ divi sliminīki. Vīns — sōrtim vaigim jauneklis ar koklā pasītu rūku, kai līkās, iz pōrsīšonu. Ūtrs ir kaidis rasnvādarains žyds leikom kōjom, kura tukljš daguns nu capuris zamaškys zīd sorkons kai mogona, par speiti ladā sasolušai bōrzdai.

— Ui man pavišam šašola! — pierstus snaigsteidams i patš vysā augumā krateidamīs, syudzīs žyds.

— Kas to tāv sasola? Hy, hy, hy! — zūbus atnirdzš, grīžās pi jō jauneklis.

— Ui pani — Jani ļobok i navaičoj! — žyds atmat ar treisūšu rūku.

— Vā, tu jō lobōk i navaičoj... Mušeit vādaru Irša atnásā doktoram parōdāt? — pīgōjš žydam klōtu, paprosa cylvāks, kurs nazyna kas jam pošam ausīs zvona, cylvāks, kurs žydam laikam tyvi pazeistams.

— Ui man, Donot, tavki! Jograiža tavki! — atsoka žyds iz vādaru nūrōdeidams.

Donots pīlik rūku žyda vādarām, i tod pasoka:

— Vā, jam tauki jōgrīž... Ak tá jūs kai borūklám, — bjš vysu pīcpadsmīt kilagramu.

— Un, a pa ku na šešpadšmit, na više pude? — žyds pōrvaicoj, i atverkš lyupu dūmōtam smaidam.

Pošu laik ōrstis attaisa kabineta durovys i soka:

— Lyudzu, kuram kōrta?

Ōnckulitá matās pyrmō, a žyds aizasteidz priškā.

— Eš pihmaiš.

— Voi par tū, ka esi žyds, pyrmīs īsi?

— Žeidš, žeidš — vai žeidš nav šilvaks? — Man loika nav.

— Ari as na aiz garlaiceibys itā atgōju, — onckulitá pretojās. — Pyrmō šūreit īzarodu. Laid, nakryškōnā gobols.

A žyds īzačer durovu stenderūs i gryuž onckulīti prūjom.

Ōrstis, padzierdš trūksni, attaisa durovys pa ūtram lōgam, i, aizklīdzš žydam, īlaiž onckulīti īškā.

Vādarainīs žyds kōjis izplāsdams apšļōpst iz sūla, lyupys sabūzš, laiž caur pierstim sovu slāpnū bōrzdū.

— Tu, Irša, ar sovīm taukim lobōk nazasteidz. Pastōsteišu, kai maņ pošam beja, kod oklū zornu grīzā, — zyrdzyski nūzasmiejs, jauneklis sōc stōstāt:

— Maņ taipat gribājās, kai tāv: kai var dreizōk, cik var mudrōk. A kai īgōju operaceju ustobā, tai pošam kauly nūtierpa. Verūs — doktorš pierduknis atbrauciejs, tryn iz teceila nāzi. Pazavārā iz mani, nūzasmāja, i soka: nu puisš, stīpīs tik iz golda. A patš sāv dagunu ar marli aizsāja: padūmojit pošī, kō vysa tik cylvāks naād. Kod vādaru pajaukš, bez smokys napalikš. As puisš na nu krytušim — kōpu iz golda i izastīpu. Tod doktorš soka: tagad, puisš, sazajām — bīš kū turāt. I jau pīlīk, verūs, maņ nāzi... Padūmojit pošī: maņ ni apmierdeišonys zōļu, ni cytu kaidu leidzekļu. A nāzš gars i lūkons... Nu sōkuma soltums, drebuli, lads, pec tam — gunš, dadzinoj kai ar guni! Mani solti svīdri apsaun... Mālā izakar!

— Avai avai! — zeileinītā šausmōs īzasauc.

— Ui ka ju vaļņš! — žyds sazavībš nūmurmynoj.

— Hy, hy, hy! — jauneklis, zūbus atnirdzš, zyrdzyski nūzasmej. — Cik tō laika — verūs, maņ jau vādars kai syvānam izškārsts: garaini mutulim kōp grīstūs. Doktorš soka: turīs, puisš, vāļ na dreizi bīš līta golā. As turūs jau, turūs, a i nūzaturāt vairs navar. Beidzūt sōcā aizšyut. Šyva, šyva, i, verūs, lyka odotu pi molys. Kas, prosu, voi līta jau cauri? Na, jys atsoka, — dīgu, puiseit, tryuka. Tod jys lyka capuri sāv golvā, klupa ritinām viersā i iz veikalu pec dīgim. A veikals nu slimineicys tōli — kilometri septeini. As divus papirosus izpeipieju, koleidz jys atsagrīzā. Tod jys vādara šyšonu pabeidzā gon, a mani nazkū giva soltums, drebuli sōcā kratāt, zūbi klab kai sunām. Padūmojit pošī — par daudzi īškys atsola. Doktorš zynōja, kai leidzāt: padávā maņ spirta puseiti. Māt, soka, bīš labi iz golvōšonu. As puisš, na nu krytušim. Kai tik izdzieru, tai maņ syltums, vīglums narádzāts pa kaulym — cieļūs, samoksōju doktoram, i aizgōju švilpōdams iz sātu.

— Taču spirts vysim vīnaidi napaleidz, — zeilenītā nadržūsi īzamiņ. — Ekur mūsu sādžys Pranusái redzi, kai izgōja: pec radeibom jei beja vōja, naspieceiga i, lai pīdūtu vairōk spēka, veira mōtá pacápá galis, dabōja spirta. I kai tik aizádá, kai īdzárá cylvāks, tai tymā paņ dīnā — korstums. Ūtrys dīnys vokorā máš jai nūdžīdōjam jau myužeigu duseišonu... Pavysam biedeigi izgōja.

— Vā, biedeigi izgōja... Kō tu raugi — kas sīvītá i kas itaids zyrgs, — Donots ar plašu lieneigu žestu nūrōda iz jaunekli.

Jauneklis jutōs glaimōts par saleidzynōjumu.

— Hy, hy, hy! — jys apmīrynōts nūzasmej. — I maņ na vysod gludi izīt — pazaverit kaida rūka.

— Kas vainis rūkai? — zeilenītá īzaprosa.

— Voi nadzierdājat? — mani tak sasyta tūlaik.

— Ā, to tu esi tys paņš, par kuru stōstāja, ka braucūt nu tierga iz celá izbrukuši staraveri i sasytuši?

— Da, mani sasyta, — iz zeilenītis vaicōjumu atsazeist jauneklis. — Par maná sasisšonu jau tōli zyna. Aizvakar braucu iz Peipiņom, — kur tys celá gobols, kilometru pīcpadsmīt, sateiku vīnu pazeistamu. Voi taisneiba, jys prosa, ka tevi sasyta? Da, soku, sasyta valny. Taipāņ i mōtái — jei trešdīņ beja tiergā, — pīejmūt klōtu vīns ūtrs nu pazeistamim, ci pavysam svešs kurs, i vysī apzavaicojūt par mani: dzierdiejuši, ka asūt sasysts. A vakar vīns cylvāks pi mūsu atbraucá kas dzeivoj vāļ aiz Garijīm Kolnim — vaicōja celá iz piļsātu — i tys, kai izarōda, jau dzierdiejš par maná sasisšonu. — Par mani jau tōli zyna.

— Vā, tōli zyna... A pi mūsu ļaudš mālśá, ka tu paņš asūt staraverus sasitš, — īzamiņ Donots. — Pastōsti paņš, kai tys beja, nu kō vyss sōcās.

— E, kas tī kū sōcās! Hy, hy, hy! Voi maņ pyrmō řaizá! Pogōjušu vosoru, kod dzeivōju par kolpu pi saiminīka Kurzemī, bīži viņ dagōja sazaskrīt. Dagō na vīnu zaļumballi iztronkōt. Nu, a tī maņ

beja divi draugi — vīns dagdōnīts, ūtrs rušyunīts. Obi nūdzeivōjuši jau vairōk godu Kurzemī, īgivuši, kai soka, atteisteibu. Tu tik īzašvilp, i jī kai vōrnys jau klōtu — ar tevi i par tevi. O, tī mýsus ilgi pīminās! Daudzi kō par mýsim pastōstās. Hy, hy, hy! A kas šajinis puiši — dzeivoj vysleidz kai bucā. I tāva beistās, i mōtis raunās, i verās vāļ, kū ļaudš sacās. Tai nūsād, myužu kai sakoltuši dodži. Cyts paņ runōņ naīzavuica. A tī, svešumā, tik ir breiveiba! Ni baiļ, ni kauns tāv nu kō! Spāņ valī, triņ rotā, kas tik prōtā nōk! Hy, hy, hy! — Aiztū trešdīņ brauču nu tierga, verūs, maņ prīškā pa ceļu, taipāņ kai as, šliuc iz ritinā nazkaidis krīvāns. Kū tī, dūmoju, īgōzņ jū grōvī! I kai spierūs jam sōnūs ar sovu ritini, tai jys pōrmátá kiulīni. Cielīs, lácá maņ kryutīs. As jam řaizi, ūtru — pax tecum! Krīvāns sōc čārķņ. Koleidz ar jū vozōjūs, verūs, pīci bōrzdaini jau mani īlanc. As puisš na nu krytušīm, — kai pazagrīžu, tai apleik maņ kreit. Kurs maņ pīlīk rūku, tys izastīp. A kod lykōs vysi řaizī, tod as pakrytu. Padūmojit poši as vīns, jī sešūs. Kai izagula, as tik apklōju rūkom sáv golvu. Lai syt, kur sysdami, kab tik golva iz placim palīk. Padūmojit poši — nav daudz taidu, kas bez golvys var iz pasaulá dzeivōņ. Nazynu patš, ar kū vyss býtu beidzīs, ka staraverus nabýtu satrauciejuši cyti tierdzōni, kas braucá maņ nu pakalis. A rūku maņ stipri sasyta, i tīsa vāļ býš.

Aiz durovom ōrsta kabinetā dzierzama skaļōka saruna. Jau ilgs laiks, kai vādarainīs žyds trynōs pi kabineta durovom i, kai tik onckulitá ōrā, jys īzaveļ īškā.

Onckulītis seja nūsorkusá, acīs speid, osorys. Treisūšōs rūkōs pasá i ōrsta recepts. Navareiga jei atsasást iz sūla i kōsej.

— Kū sacāja ōrstis? — beidzūt īzavaicoj zeilenitá.

— Sacāja, ka býš jōmierst — dylūni atroda, mōseņ. Kod grybūt palikņ dzeiva, lai braucūt tivleīņ iz sanatoreji. Cytaiž — vosorys nasagaideišūt. As jau miertu, a — bārni... Kur palikš, kū darās bārni...

Onckulītá aizklāj rūkom seji i raud,

— Vā, kur palikš, kū darās bārni... Verīs lobōk poša sevš, — nūryuc Donots. — Kas tovus bārnus rauš — ka tik b̄yš vasaly, izaugš i dzeivōš. Nav nikaidi pūsta laiki tagad.

— Izaugš... a voi par cylvākim izaugš bez mōtis pīsorgōšonys. Aizkleišš bōrineiši pasauli i pagaišš...

— Vā, pagaišš... Tod jau brauč iz zenitoreji, ka mieršona nav pa rūkai! — īsylst Donots.

— Braukč?.. A kur naudu lai jemu? Māš tik iz trejspadsmīt hektarim dzeivojom. Araminá pīci hektari i tei zámá vāļ smiļkšaina. I kas lobs šūvosor smiļkti izauga? — Bejš maņ trejdsdesmit hektaru, to b̄ytu nauda, par kū ōrstātīs. B̄ytu maņ trejs hektari — to mani ōrstātu pogosts iz sova riekina kai ubadzi. A tai... nalaiemeigi trejspadsmīt hektari!

— Táv trejspadsmīt hektari kai skudrai spōrni — tik pošai par gryuteibu, — atzeist jauneklis, šūražiz zyrdzyskūs smiklus savaļdiejš.

— Raugi kai naviņ ar sātys zōļom, Rozaleiņ, ōrstātīs, — mīrynoj zeilenītá. — Iediņus lobōkus sagōdoj, mozōk strōdoj. Sanatorejis ari na vysim paleidz veseleibā: m̄ysu Stepuša sīva taipaņ beja sanatorejī — kaidu pušgodu nūdzeivōja, cik naudys prolaidá, atbraucá rudiņ iz sātu i vysleidz nūmyra.

— Jōmierst b̄yš i maņ — tá nikas nikō napaleidzās. A muni bārni... kas jūs paglōbš. As pošā jau kai nūmyrusá...

— Vā, kai nūmyrusá... To jau táv izīt kai tam sleiciejam pōrsokā, — Donots soka pīmāru. — Raizi vīns cylvāks gōjš rudinā laikā pa plōnu azara ladu. Lads īlyuzš, i jys sleikdams sōčš saukč paleiga. Jō saucīņus izdzierdš kaidš cylvāks i aizskriejš iz azaru, a nikai navariejš paleidzāč — ni kōjom pa ladu pīiņ, ni pīmauņ, ni ar laivu klōtu sleiciejam pībraukč. I tod jys iz sleicieja paleigā saucīnim devš padūmu preteim: nikō nab̄yš — lobōk naklīdž — pōrzakrysti i nūzalaid.

— Hy, hy, hy! Pōrzakrysti i nūzalaids! — pagiun jauneklis, zyrdzyskus smīklus nūzasmiejs. — Kod trejsspadsmīt hektari naļāun tikļ sanatorejī, tod drūss, ka paleidzās aizbraukļ iz zāmis-toreji. Aizsōç, bōbeņ, Eņgelš Kunga.

Onckulītā vairs nasoka ni vōrda, īveista golvu lelyjā lokotā i kōseidama dūdās ōrā. Borgs zīmēļ ciersļ jai preteim, ar snīga puteklīm aizraudams elpu. Bezspieceigi lūkōs kailē veitulu zori gar celā molom, kai nūsolušys raunās sevī mozōs cylvāku mōjenis boltūs snīga klajumu bezgaleibā. Pavasarš vāļ tōli.

Namīra nakts

I

Vörgō, palākō novembra dīna tik pazaplātusá — naspākā otkon sazarōvá par soltumā styngušīm klajumim i vokors, pylns bezcereibys, skuńu i gurdys vīntuleibys, pīzaglaudá apmyrušijai zámái.

Kod Lyupōnu Ignata ustobā kokti mātās tymši, apzavārá pec lampys i atroda, ka tymā petrolejis moza laseitá — tik šam vokoram, nabỹš vairs kō īdágť reitā. Petrolejis traucenš jau vakar beja tukšs.

Leidz būdái nu Lyupōnim nabeja tōli. Lai nagaisynōť dorba laika, tū apmeklāja pa siermū stuņdi. Ari šūvokor Lyupōnu Ignats kreitūt mikriešlám, pajámá petrolejis trauceni i aizgōja iz būdi.

Nu būdis jys nikod dreiši iz sātu naatgōja, — būđņika Rymoviča sātā kavājās leidz divpadsmytim naktī i vieļōk.

Rymovičs, kas bez būdis turāja vāļ prōvu zámí, beja cylvāks ar breivim paskotim i vysōs litōs reikōjās pa sovam prōtam. Tai — jys kartupeļus statāja na tyvōk, kai par asi vīnu nu ūtra i tī izauga: mōtrōji beja kai kōrkly, vajdzāja tik vīnu taidu kryumu izcālť nu zámis, lai skaliná bỹtu pylna. Gūvš slaucá řaizi dīnā, jo nagribāja tierāť laika (slaucá patš — kolpyunis naturāja, kai izateicá, pošam vāļ pītryuka dorba kū strōdōť). Cyukys kūťť jam napatyka: tōs jys īzagōdōja vālā rudinī i salaidá ōbeļu dōrzā. Kod cyukys dōrzu beja sarokušys, jys tod ar eceižu rokumus nūleidzynōja i jau ūtrā dīnā cyukys cālá rotūs, vádá iz tiergu i pōrdává. Par biťom jys sacāja, ka varūt nu vīnys saimis pa vosoru savairōť desmit. I jys vairōja, bet, tá jau gon nūtyka kaida naparádzāta nalaimá i nu vīnys bišu saimis pōri napalyka vairs nivīnys. Sīnu pļāunūt jys nagrīzā viereibys iz laika apstōklim — pļōvá naatsavārdams, i kod kas jam aizrōdāja, ka sīns var sapyuť, jys tik atsacāja: lai pyust, māsly bỹš!

A tai ka jam īnásá sovū peļni tiergōšonōs, to jys, Rymovičs, ar sovū saimi — divim napīaugušīm dāļym i slimeigū sīvu, dzeivōja dīsgon pōrticš. Kod pīlyka klōtu būdis peļni, tod varāja attaisnōt vysus dorba pajemīņus sātā, dōrzā voi teirumā. Jys sōcá apzavārt apleik i, izjemūt muižņikus, narádzāja nivīna tureigōka par sevi.

Pa laikim Rymovičs dzierdāja, ka tī i tī izlauzta bogota klietš, voi, otkon, iztukšōta būdá. Jys, tymstūt vokorim, ākom pīkōrā miļzeigys atslāgys. Būdis lūgim nūkola restis, durovom ītaisāja divkōrteigus aizsaunamūs. Bet tymsōs naktīs jys taipāz nazajuta drūšēibā. Kod jam pastōstāja, ka vāļ naseņ tympuš Viškim kaidis būdņiks nūsysts i tō būdá izlaupeita — jys zaudāja lobu dali sova mīga, īzagōdōja ūtru revolveri i nūpierka krītnu daudzumu puļvera blisái. Tai ka jō ākys beja pastateitys kvadrata veidā, to atstotumūs storp ākom ītaisāja augstu dieļu sātmalī. Tikz pogolmā varāja vīneigi pa vārtim, a īiž ustobā — ejmūt pa šauru stidzeni pogolma vydā. Pa obejom stygys pušom slaistājās vylkim leidzeigi suni, kas garōs drōtis skraidāja nu vīnys pogolma molys leidz ūtrai. Pi vōrtim, pi ustobys i klietš durovom — stōvāja atvārti miļzeigi dzeļža slozdi, kaidus, varbūt, kur myuža mežūs stota lōčim. Ka kuru tī sacierstu, tys valī vīgli natyktu.

Kaidu nakti Rymovičam īgōja prōtā, ka jō nūzacītyņōšona nav piļneiga. Voi laupeitōji navarāja mīreigi pīit pi būdis ōrspusis durovom i sōkz tōs lauzz? — Nōkušā reitā Rymovičs sameklāja svōrpstu i izūrbā vairōkus caurumus kai durovōs, tai palūdžōs i ustobys sīnōs i paž pogolma sātmalī. Lai bžtu kur izbōzž īrūču stūbrus i atklōz iz īnainīku guni. Cytaiž šī vysī caurumi tyka pīklōjeigi aizbōzti ar korkim i tūs tik vīgli navarāja īraudzāt.

Vīnu nakt, kod pec kōrtys beja nūmūdā Rymoviča jaunōkīs dāls, tyka nūvārōts, ka nazkaidis lels vazums, kas braucā pa šoseji, apzastōja taišni pret būdis durovom. Cik varāja sarádzāt tymšā, taidi kai cysu kiuli sōcá kristž vīns pec ūtra nu vazuma i vāltīs būdái klōtu.

A, tá sōka reibāt treju īrūču sōvīni pa caurumim, kas saūrbti būdis durovōs i palūdžōs. Rymovičs pāčōk stōstāja, sovom acim redziejš kai kiuli sōkuši vālītis atpakaļ iz vazumu. Atsaroduši tī i cylvāki, kas kiulus pacāluši, sasvīduši vazumā i tod vīnā steigšonā aizbraukuši iz Višku pusi. Jys apgolvōja, ka nōkušā reitā asūt redziejš ašnā pazeimis būdis durovu priškā.. Vīns gon tīsa ka siņču dieli nu saušonys beja lupotōs sapārti. Par tū varāja pōrzalīcynōt kotrs būdis apmeklātōjs, koleidz tī pec kaidys nedelis natyka atjaunōti.

Tod sōcā iņ ļaudīs runys, ka nūteikūt namīri. Tī i tī nu ļaudim iļymta muiža, kungs izdzeits i tei vysā izlaupeita. Dīnu pa dīna šōs runys atsakōrtōja, palyka nūteiktōkys i tycamōkys. Beidzūt līta nūzaskaidrōja tik tōli, ka jau apleicejī zemņiki bez kaidys kunga atļōvis braucā muižys mežūs i ciertā bolkys sovom vajdzeibom. — Tagad taidys laiks: kū pajimsi nu bogotņika, tys i tovs — ļaudš runōja. Rymovičs, taidys runys dzierdādams, otkon zaudāja drūšēibys sajiutu. Gaidūt vysu ļaunōkū, i lai bīt kotrā laikā ceinis gotovam, golvonīs naļauņ inaidņikam sāv izbrukņ nagaidami — jys dabōja naktšsorgu. Vīns nu tyvōkim zemņikim par pīcdesmit kapeikom apzajāmā pavadāt nakti Rymoviča pogolmā. Moksa, jemūt tūs laikus, beja par dōrgu, a par lātōku naudu nivīns sorgūs nagribāja iņ. Līta tei, ka Rymovičs soltā rudinā naktī naiļaidā sorgu apzasiļdāt ni iz pōra minotim. — Kas tāv golvā — jys sacā — laupeitōji tō viņ i gaida, kod tu īisi ustobā, lai pa tū laiku izcālņ pogolma vōrtus i vysu munu dzeivi izputynōt.

Šūvokor, kai tik petroleja beja nūsvārta i Lyupōnu Ignats izjāmā naudys moku lai samoksōt — napacīteigōk kai cytom ļaizjom, Rymovičs čārās jam pierduknī i vylka sovā dzeivojamā ustobā. Rymovičs augsti viertāja tyvu pazeistama cylvāka klōtbūtni sovā sātā naktš laikā. Tod jutōs daudz lelōkā drūšēibā asom i ceņtās, cik varādams, cīmenā aizīšonu ikavāt. Ari šūļreiz, kai parosti, tyka īvadeitys garys sarunys, pastateits iz golda čaja trauks i Ignats daudz

nadūmōja par īšonu iz sātu. Seviški vāļ, ka storp čaja traukim pazarōdāja syurō dzierīnā buteleitā. Tei vīnleidz loba kai draudzeibys aplīcynōšonai, tai i gora drūsmis paceļšonai. Kod seikumi tyka pōrrunōti, Rymovičs pīzagrizā svareigōkom lītom. Svareigōkīs jam beja jō drūšeibys stōvūklis.

— Vot Lyupōn, kab tu zynōtu, kaidys bailis mūsīm vysīm beja aizpagōjušū nakti, — jys sōcā atstōstāt kaidu epizodi nu sovom namīra pylnyjom naktim. — Tū vokor Leidōgu Ontons naatgōja mūsus sorgōt i mās navarājam aizmigļ. Naktš beja tymsa, leja leits i viejš ap sīnom dauzājās kai nažieleigs... Laiks gōja jau iz pušnaktim, dāly sōcā snaust, as, pajiemš rūkā blisi, pīgōju pi siņču lūdzenā i verūs, Ignat, ka laupeitōjs jau iz klietš jumta. Tai bezdīveigīs drōkš jumtu, ka pošam stārbelis viņ plotōs i cysys pykim īt pa gaisu. — Pagaidi, dielen, — tod as mīrynōju, — as tevi tai nūceļšu nu jumta, ka i patš napamaneisi! Izbōzš blisis stūbri pa palūdztis caurumu, sōcu jam līt. Beja maņ tūlaik septeiņpadsmit patronu, vysus izsōvu, verūs, laupeitōjs kai siediejš tai sād iz jumta i, var rādztāt, jumtu pucej. Kū maņ darāt, as pasaucu dālus — da, jī soka, laupeitōjs jau leidz pusāi ileidš klietī: dreiš bjš īškā. Šī, soka, saušūt nu revolverim, — nasaunit, soku, natrōpāsīt. Kod jau blisā jō nanūcālā, revolvera deļ jys tī sādās. — Taidys bailis mūsīm vysīm tyka! Mās sastōjam ap lūdzeni i gaidām, kod jys īleisš klietī. Veromās, cik na veromās, jys tik plotōs iz jumta, a klietī nazkū nanūzalaiž. Tai mās atstōvājam, koleidz sōcā aust reits i tūlaik mās, Ignat, īraudzājam, ka iz jumta na laupeitōjs, a cysys — viejī sagrīztys, izpūrktys jumta čukurī šyupojās iz vysom pušom. Naktš laikā, tymsā, nivīns nabjtu pasciejš, ka tī na cylvāks sād.

— A, Ignat, kū as šudiņ dabōju dzierdāt, — Rymovičs stōstāja tōļōk, — i niu taidā nūpītneibā ka Lyupōns grybūt nagrybūt pasmaidāja. — Maņ jau vairōk cylvāku šudiņ stōstāja, ka nu Riezeknis pusis pa šoseji iz mūsu molu ejmūt malnō sotnā. Tī sotnis

ļaudš ejmūt dzīdōdami i kas kuram rūkā: ciervš, sokumi, mīts, blisá i kurá sātá tik iejmūt, likūt lai vysi itu jīm leidza. Kas leidza naejmūt, tūs iz vītys nūsytūt. Preteim atsaturāṭ nikai navarams: jūs pulks asūt na mozs. Jī grybūt, lai pulks aug vys lelōks i lelōks. Kotrā mōjī pa celám jī iejmūt, kas ir ādams — jemūt i apādūt, i tod ejmūt dzīdōdami tōļōk. I vys likūt lai mōjiniki itu jūs pulkā, kas naklausūt — tūs iz vītys nūsytūt. — Kaidi laiki dagōja, Lyupōn...

Rymovičs biedeigi nūzapyutá.

— Kai tik mýsus, Rymovič, Dīvs pasorgōš nu tōs malnōs sotnis rūkom. Máš kai par nalaimi dzeivojom pošā šosejis molā: kur iš, naiš, zyni — pi mýsu pyrmijīm. Ignats sprīdá i gryuši nūzapyutá ar vīglu sirdi, jo taidai malnai sotnái jys naticāja.

— A as, Lyupōn, sotnis nazabeistu: nikō tei maṇ napadarās! — Rymovičs speiteigi sazaslāja, tod pīzaciels eisi nūteicá:

— Izīsim pogolmā!

Rymovičs īdádzá lukturi, pajiemš Lyupōnu aiz rūkys, tū napacīteigi nūvadá pogolmā pi dieļu sātmalá.

— Pazaver, kas tá maṇ — ! — jys, lukturi paciels, rōdāja.

Ignats vārās, i rádzāja miļzeigu malnu kotlu leidz molom pīlitu ar iudini. Kotlam zam dybyna beja palykts lels kliepš sausys, svečōtys molkys i dažys bārza tōšš — dūmojams, oṭrōkai guņš ikūršonai. Tīpaṭ stōvāja daži garkōtaini trauki, — vysai pīmārōti vōrūša iudiná pasmeļšonai.

— Pogolma tymā pusī maṇ ir ūtrs taidš paṭ kotlys! — Rymovičs lapni teicá, lelōkōs drūšebys apzinī. — Tagad as malnōs sotnis nazabeistu. Tik kū padziersšu aiz kolnim dzīdōšonu — likšu zam kotlym guni. Koleidz sotnā klōtu, toleidz maṇ kotlūs iudinš jau vōrāsīs. I tod as nazavieršu zūbūs nivīnam: kurs tik raudzās par sātмали leiš, tam i blaugzšu. Izplauceišu acš vīnam, ūtram — cyti pazabeiš leiš kur navajaga. Cytaiž ar jīm golā natiksi. Jūs tak lels

pulks īt! Ar saušonu jūs nanūbīdeisi: sōč tik sauč — jī tāv atpakaļ tai jīmš bārt, ka nabjš kur mástīs.

— Tu, Rymovič, labi sagudrōji! — Lyupōns sajiusmā īzasaucá i steidzās būdnīkam rūku spīš, lai apsveiktu ar jaunū aizasorgōšonys leidzekli. — Taidim dzīdōtōjim nav lobōku zōļu par vōrūša iudiná mutulim! Apdadzynōš pierstus i naiš vairs grōbōtīs svešā sātā.

Pōrrunōjuši ilgōk par vōrūša iudiná nūzeimi ceinī ar malnū sotni, jī atsavadāja. Ignats pajámá siņčōs sovu petrolejis trauceni, Rymovičs jū pavadāja leidz vōrtim, kur ar blisi placūs stōvāja naktšsorgs. Rymovičs atslādzá lelōs atslāgys, pavārā vārtus i na bez pōrdrūšēibys apzīnis izgōja Lyupōnam leidza naktš laikā ōrpuš sova cītūkšnā sīnom.

— Pazaklausāsim, Ignat, voi tik nadzierd, kō nu malnōs sotnis, — jys sacā.

Obi nūstōja šosejis vydā i klausājās. A tai kai jī pirmeiņ čaji dzardami beja pavylkuši nu syurō dzierīnā buteleitis, to Rymovičam pazadzierdāja, ka nazkur jau dzīd,

— Voi, Lyupōn, dzierdi? — Maņ rōdīs, ka jau dzīd... Rymovičs izatraucá.

— As ar nazkū dzieržu... Nazynu tik, voi poša ausīs maņ zvona, voi tōlumā patiši dzīd... — Ignats mināja, Rymovičam tys nabeja jūks.

— Zini kū, — jys sacāja, — as tevš tukšā napalaisšu: īdūšu blisi leidza.

— Kam maņ tōs? — Lyupōns sazaslāja. — As nikaidys sotnis nazabeistu!

— I as nazabeistu, kod sazagatavōjš. — Redzi, Lyupōn, as tevi lyugšu — esi tik lobs i paleidzi lyudzams: — tai kai tova sāta ir iz Riezeknis pusi i tagad īdams, varbýt, sateiņ tū nalaimeigū sotni, to izsauņ. Na jau iz sotni, a taipač gaisā. Kod as sōvīni dzierdeišu, tod zynōšu, ka navā kō gaidāť i likšu zam kotlym guni.

I Rymovičs vīglym sūlim kai puika ītácāja pogolmā iznasdams Lyupōnam pīlōdeitu vīnstūbreni. Ignats atsavadāja pa ūtram lōgam i laidās iz sātu vysai jautrā gora nūskanī.

Ā, malnō sotná atīt nu Riezeknis pusis, dzīdōdama — nazkas jauns, bīš kū sātā pastōstāt. Vāļ jautrōk jam palyka, īzadūmojūt ainu par Rymoviča kotlym, kurūs vōrāsīs iudīnš, tikleidz bīš dzieržama aiz kolnim dzīdōšona. Sastyngušijā novembra naktī jō sūli skaneigi kloudzāja pa šosejis akminim, kod īdams pōrdūmōja, kai bīš mōjinikus izjautrynōt ar Rymoviča jaunumim.

Laiks beja vāls, ap vīnpadsmytim, kod Ignats atgōja iz sātu. Vysi gulāja, tik Ignata vacōkō máita Gelá vāļ sādāja pi mašinīs i šyva. Garū rudīnā vokoru pōrlaisdama, beja vāļ atgōjusá pi jīm kaimiņu máitená.

— Nu, bārni, pazavārsim, kas tik niu bīš! Voi zynit, kū as šūvokor dzierdieju pi Rymoviča? — Ignats tik ustobā īgōjš, stōstāja. — Nu Riezeknis, šur, iz mýsu molu, jau ejmūt malnō sotná. Tei ejmūt lelā pulkā, dzīdōdama, kotrā sātā pa celám īzagrīžūt i likūt, lai vysī ejmūt leidza — kas naklausūt, tūs iz vītys nūsyūt.

Ignats gribāja jūkōt, a likās, vālō naktš laika i nu īšonys pīkusušō bolsa vainis deļ, máitinis, — kai siediejušys, tai sastynga i nūbōlāja. Obejom dorbs izšļuka nu rūkom i plotom acim jōs vārās atgōjieji. Ignats, kas nu sovīm vōrdim taida īspaida nabeja gaidiejš, sōcá smītīs. Tik niu máitinis atsagiva i Gelá, drusceiņ nūzamīryņojusá, pōrmátá tāvam :

— Tāt, nu kam tai pōrbīdieji mýsus...

— Nav kū beitis, bārni! — paskaidrōja Ignats. — Rymovičs ari nazabeist: jam pogolmā stōv kotly pylni iudiná i kai tik jys manās malnū sotni, tai zam kotlym sakūrš guni, iudīni aizvōrās, i tod — lai tik īt klōtu taidš, kam vāļ vasala ōda! Pasiļdāsīm i mās iudiná, kod padzierrsim malnōs sotnis dzīdōšonu... As dūmoju, par tū malnū sotni Rymovičš bīš sapynā kū saredziejš. Nav tycams, ka mýsu

laikūs taidi breinumi rōdeitūs, lai gon dzierzams ļaudīs daudzi kas ļaunōks.

II

Stuņdinīks, kas draudzeibā ar vīnmuleigū novembra nakti tikšāja sovu nabeidzamū laika stōstu, pieški, kai kū atmīneidams, svīneigi nūsyta dryumū pušnakšu stuņdi — divpadsmit... Lyupōnu Ignata ustobā guņš jau beja nūdzāsta, vysī gulāja atsadūdami mūcūšō rudinā naktš mīga varai, kas apzīni nūgremdāja natōļ leidz nōvis rūbežai. Tik Ignata maita Gelá, kas gulāja na aceplá koktā, a iz sūla tympuš aizkora, vāļ navarāja aizmigť. Nasenejīs uztraukums nu tāva stōsta par malnū sotni maļdājās jōs ašnī, jei laiku pa laikam pazavārā lūgā. Lūgā rōdājās tik bōlgoni palāki naktš dabasi i rūbainī kļova i kaštana zori. Moz pa mozam naktš vieleiba Geli išyupōja mīga klusumā, maigs nūgurums jū apčārā, jei, jau snaudā leipstūšōs acš pavārdama, vys vāļ mātá skotu lūgā. Lūgā zam bīdeīgōs novembra naktš, kai zam pīkusuša putyna nūlaistīm spōrnim, soltumā sastindzš dusāja mīreigs ōrpasaulš. I Gelá laidās vāļ dziļōk snaudys myglōjī...

Kas tys beja? — Acš pataisūt Gelái pazarōdāja, ka lūgam garam tai kai pasleidāja cylvāks. Ašnis strauji sazaškeļvināja sirdš traukā, gurdōs mīga pynys izaraisāja i ar paosynōtu dzierdi, plotom acim jei vārās lūgā. I rádž — gar lūgu pagōja cylvāks. — Malnō sotnā... nīkas cyts, kai tei trokō sotnā jau pogolmā sagōjusá! Ai, kū darāť?..

Osōs izbailōs jei izlácá nu guļamōs vītys i steidzās mūdynōť tāvu. Ignats, kas vāļ nabeja dzīli aizmidzš, tivleīť pīzacālā i gōja vārtīs. Nazarádžāja nīkaida cylvāka. Pīgōja pi ūtra lūga i tī nīkas nabeja radzams.

— Táv, mait, tys vyss pazarōdāja sapynā... nav tī nīkō, — Ignats jai pascāja, bet, dzierdi — pa ustobys golam nūkloudzāja sūli... Tyka dzierzama paklusa runōšona... Tá vyss nūklusa, tod otkon —

uzmaneigi sūli pa dubļu solumim i, klaus nazkas kai tauksteidamīs, sōcá grabynōtīs ap aceplá lūgu.

— Ai, tāt, jī tagad izjimš lūgu i kōpš ustobā!.. Gelá baiļos īzamināja.

— Klusu, naizatrauĉ... — Ignats mīrynōja. — Varbūt kaidis aizblūdiejš cylvāks — meklej i navar atrast durovu. Kaidis tōla celá gōjiejs... pīkusa īdams i gryb naktsmōjis dabōt...

— Tei sotná, tāt! Lobs cylvāks naiĉu nakts laikā grōbōtis svešā sātā. Gūdeigs cylvāks drūši pīklauvātu pi lūga voi durovom...

— Pag, palīĉ klusu, — apsaucá Ignats i sōcá uzmaneigi vārtīs lūgā. — Divi cylvāki stōvāja pi lūga, a niupaĉ pīzamīdzá sīnai klōtu...

Pec laicená īzakludzāja sūli, Ignats nūvārōja, ka divi cylvāki pīgōja pi klietš durovom. Laikam raudzāja jī kloudzynōt atslāgu, sunš, kas leidz šam nabeja nikō maniejš, niu naparosti iztraukts sōcá rīt i slaistātīs kārškūs. Tys iztraucāja svešinīkus, jī pōrgōja atpakaļ pi ustobys.

Nyknō suná rīšona pamūdynōja nu mīga vysu Ignata saimi. Pazamūduši gulātōji prasāja, kas nūteik. Izdzierduši, ka pogolmā volkojās nazkaidi sveši, nazynomi cylvāki, vysi beja kōjōs. Sagōja pi lūgim, vārās, a nikō navarāja sarádzāt, jo svešinīki pa tū laiku atroda mōjis duravenis, kas klāva pogolma pusī i raudzāja tōs attaisāt. Tai kai šōm durovom nabeja klindža, tik mozs rindzeitš tō vītā, to tōm, aizsautom nu vydspusis, navarāja tik vīgli pīzačārĉ. Ustobā tyka dzierzams, kai kōreigys rūkys grōbojās nu augšys leidz zámái. Šei grōbsteišonōs dreizi nūstōja. Dzierdājās, ka ōrīnī svešinīki nazkū klusom pōrrunōja. Tod duravenis sōcá brakšāt vysūs četrus styurūs.

— Kas tī, kas par ļaudim?— nūprasāja Ignats.

Atbiļdis nabeja.

— Kas par vajdzeibu, ka jiuš durovys laužot?

Laicēnš pagōja, a atbiļdis nabeja.

— Nikō loba nabỹš, nav kō ilgōk gaidāţ — sacāja Ignats sovejīm. — Na lobu grybādami jī tá atgōjuši. Jī dūmoj durovys nu ándţom izkustynōţ, tod tōs izcálţ i tikţ iškā. — Padūdit maņ blisi i voilakus. As klusom aizīšu i pasaukšu Čamānu puisus paleigā. Jī naguļ, radzu, ka vāļ speidġgunş jūs ustobys lūgā.

Ignata teicĩņš, ka svešinīki tagad patīši var īzalauţţ ustobā, pōrbīdāja vysu saimi.

— Māş nīparkū ustobā napalīksim: kai tik jī leišş vydā, tai māş bāgsim pa ūtrom durovom ōrā! — saucā Ignatīnā i divi jaunōkōs máityš.

— A as gon nazabeistu! — varūneiġi atsasaucā Gelā i pīgōja pi durovom, kas brakşāja zam diveju veiru spīdīnā. Jōš rūkōš paspeidā cierva esminş. — Kurs nu jīm pyrmīs ustobā īş, tys sajīmş cierva pīšu, lai nūteik pec kas nūtykdams!

Ignatam sameklāja meikstus voilakus, padávā blisi i tod jū kluseiteņom izlaidā pa durovom, kas iz dōrza pusi.

Mozōš duravenis napōrstōja brakşāţ i Ignata saimā, palykusā niu bez veiriša cylvāka, treisāja vīnōš izbailōš. Tik Gelā izmysumā pōrspāja sevi, ciervi pacālusā, gaidāja kod durovys lyuzş. Duravenis beja iztureigōkys nakai rōdājās. Tū atzyna paţ jūs lauzieji, jo pa laikam pōrstōja tōš drogōţ, nūzalomōja sovā storpā i tod otkon ar jaunu īkorsumu spīdās tōm viersā.

Pieški, nivīna nagaideits, nu apleicejūs āku strauji atbolsōts, pogolmā nūreibāja sōvĩņš. Ignata sunş, kas řaizi jau beja pōrsauts i sōvīnā beidōš, tivleiţ atstōja rişonu i klusāja, kai jō pavysam nabỹtu. Durovu lauzieji, kai ustobā beja dzierţams, tymā paţ breidī sabruka iz zāmīs i sōcā krākţ.

— Jezus, Marija! — īzasaucā Ignatīnā, — tāvs tagad jūs nūsōvā! Cylvākus nūsōvā!..

— Klusōk, māma, kas ar tevi?! — Gelá pīskriejusá jū mīrynōja.
— Voi to mýsu tāvs tik nagudrs, ka ītu cylvākus sauť? Jys sōvá taipat gaisā, ībīdāť grybādams.

— Kū tu maņ stōsti, as poša zynu — nūsōvá... Voi jiuš nadzieržot kai jī, nōvī aizīdami, krāc?

— Jī krāc aiz gudreibys: lai tik taisa valī durovys, lai īt jūs apzavārtu. Jī gaida, kod tik durovys attaisās! Máš durovu valī nataisāsīm gon — lai krāc vasaly!

Šei krākšona, cik ustobā varāja dzierdāť, palyka mīreigōka, lānōka, vōjōka, leidz, beidzūt, nūryma pavysam. Pogolmā beja klusums. Niu Gelá sōcá šaubātīs, voi tik durovu lauzieji nav nūsauti. Klusu, elpu aizardama, jei pīgōja pi lūga. Jai nūpakaļ gōja vārtūs mōtá.

— Pogolmā, rūkys atmatuši, gulāja divi cylvāki. Gulāja i nakustāja, kai nōvi pījāmuši.

— Nu, redzi poša, maitiņ, — sacieju jau, ka jūs nūsōvá... Voi cik brīsmēigi ir cylvākus sauť!.. Nazynu, kai tū varāja izdarāť mýsu tāvs... — Sōpu i šausmu pōrjymta, vaidāja Ignatīnā. — Nā, nateišam jys tū padarāja: naktš tymsā narádzāja iz kuru pusi saun... i trōpāja. Jezus žieleigīs, Marija mōtá...

Laicēš, nazcik minoti, pagōja drausmeigā, namīra pylnā klusumā. Tod pa lūgu jau varāja rádzāť, kai nu Čamānu ustobys izgōja i pa ūlneicu tyvōjās, šyupojušōs luktura gaismys apspeidāti trejs voi četri cylvāki.

— Jau atīt tāvs ar Čamānu puišim — rádzāsīm, kas tagad býš...
— Gelá klusu īzarunōja.

Gōjieji braši kōpá kolnā. Tīm beja blisis placūs, pať ustobā varāja dzierdāť jūs skaļōs sarunys. Pa prišku, lukturi rūkā gōja, cik varāja manāť — Čamānu Siļva. Jys beja dūšeigōkīs veirs Lyupōnūs, veikls iz vōrdim i dorbim, kas na ŗaizi sacāja: ka vajdzeibai asūt to sadzeivōtu koč ar pošu nalobū.

— Tagad mās pazavārsim, kas tī taidi par ļaudim, kas pušnakšu laikā staigoj pa svešom sātom! — skanāja Siļvys bolss. — Kū jī tá ir izgaisynōjuši, kō meklej, kū lobu taidā laikā var atrast. Ka jī tō nazyna, mās par tū jīm varam pastōstāt! I na tik pastōstāt — ka mýsim pateik, varam i parōdāt.

Kod gōjieji beja tik tyvu, ka luktura gaisma jau sōcá krist, iz nōvi sastyngušijim duraveņu priškā — pa lūgu Gelá rádžāja, kai pādejī pacālā golvys, nazkū pascāja vīns ūtram i tod, pīzacāluši, lūdžeidamīs vyلكōs atgōjiejim preteim.

— Ā, voi varājam dūmōt?! — izlācá Siļvys pōrsteigums. — Tī tak mýsu paņ kaimini — Kondolīši! — Vasaly, Andrivān, vasaly, Pīterān! Kaidi pasaulā vieji jiusus itá atnásá, brōleiši?

— Mās... mās aizablūdājam. Kūrpnīkūs paisājam lynus... Izpaisejuši gōjam iz sātu, a nakst tymsa... Dūmōjam, ka tápaņ vajdzātu bīt Kondolim — vīns nu jīm sacā. I ūtrs papyldynōja:

— Mās bejom krūgā... īdami izsolom... Gribājam pa celām iz sātu aizīt kur apzasīldāt, a nīparkū navarājam durovu atrast...

— Da, šūnakst ir ļūti solts i taida tymsa, ka vīgli var aizablūdāt, — Siļva pacālā dzeivu leidzjuteibu.

— To jau lyudzu, kaimini — ejmit dreizōk ustobā i apzasyldot.

— Nā, nā, — vīns nu kondolīšim steidzās ībiļst, — tagad, kod mās jau zynom, ka tá ir Lyupōni — leidz Kondolim vairs nav tik tōli, aizīsīm taipaņ.

I tī vīns caur ūtru virzājās iz aizīšonu. A Siļva, kas aizviņ beja soldons laipneibā, niu īsōka taidu lopsys volūdeni, ka kondolīšus runōt aizrunōja:

— A, kū jiuš tī dzīžot par aizīšonu, brōleiši! — Stōstot, ka asot bejuši krūgā, asot pīdzāruši. Nakst tak tik tymsa, solta. I voi pi mýsu vītys napītikš? Īsim ustobā — apzasīldāsim, aizpeipāsim i apzarunōsim, kai jau kaiminim pīdar. Nakst priškā vāļ gara — gona laika, lai aizīt iz sātu.

Kondolīši tyka īstumti Ignata ustobā.

Ignats aizdādzā lampu. Tōs gaisma nazkū kondolīšim lykōs tik spylgta asom, ka jī nimoz navarāja paplāst̄ sovū ocu. Jī tik īzavārā sūlu, iz kura tyka lyugti atsasāst̄ i naveikli, kai tauksteidamīs iz tō nūzamátá. Vīns nu jīm capuri vāļ nūjámá sáv nu golvys i tū tryna rūkōs, ūtrs sovū capuri aizmiersa, tei beja jam nūsleidiejusá dzili pōri acim.

Ignats dabōja tabaku i sōcās peipeišona. Pazarōdāja vītom myglaini dyumu klōtumi, kas lieni staipeidamīs taisājās cāl̄tis iz augšu. Gaiss šymā ustobā šūražis beja napanarosti sovaids: dyumi nikur augši naizacālá, kondolīši — rōvās sevī i ploka vys vairōk iz sova sūla. Naz voi tei beja dzāruma, voi ustobys syltuma vainá, a jī vysā nūsorka, i eisōkā laikā rōdājās asom syluši i pōrsyluši. Golvys nūdyuruši, lai izavairāṭ nu nakauneigōs gaismys kas leida jīm taišni acīs, jī sveida tveiceigus svīdrus i gaidāja, kod varās atstōṭ šū ustobu, kurys gaiss jūs spīdá, kai napanasams slūgs.

Pagōja pušstuņdis i lyupōnīšim pītyka sazarunōṭ ar šim pīdzārušijīm, kas sarunu málšá bez kaida gola i molys. Lampā pošulaik izdaga pādejōs petrolejis laseitis, tōs lismá, vīgli treisādama, sōcá aptimst̄. Čamānu puīši pīzacālá iz sātā īšonu i sacá kondolīšim:

— Býsit jau apzasīldiejuši. Tagad īsim — mās̄ jiusus pavadāsim leidz krystcelim i īrōdāsim pareizū ceļu, kab tymsā naktī īdami nanūzamoldot otkon.

Kai smogu mūrģu sapynu izcītuši i niu atmūdynōti, kondolīši atstōja sūlu. Ignatam lobu nakti nūvālādami, vīns par ūtru steidzās pa durovom ōrā. Čamānu puīši jūs pavadāja leidz paṭ krystcelim, kur apzastōja, i, īstōstiejuši ceļu iz Kondolim, nūzavārā aizģōjiejim pakaļ, koleidz cylvākus, kas naseņ beja aizblūdiejuši, aiz tymsys priškora nūģlobōja soltō, nadzeivō novembra naktš.

III

Naktš klusāja i tymsys jyura mīrā skolējās pa zāmis viersu: izleidzynōja kolnus ar lājom, saplyudynōja mežus ar teirumim, nūdžāsā ceļus. Solti, palāki dabasi vīnaldzeigi nūzavārā, kai divi cylvāki, kas steidzās tai ōtri pa ceļu, pīgōjuši pi šosejis krystcelim, nūstōja. Voi jī tymsā īdami beja aizblūdiejuši sovā gaitā, voi apzavārā, ka iz prišku nanūblūdāt?

Vīns nu jīm sacāja:

— Kab pārkiunš nūspartu taidu napatikšonu — as gribieju kaunā sadagt! Lobōk, ka jī mūsus kai suņus bētu ar mītim padzynuši...

— Dūmoj, maņ vīgļōk beja? Sveidu cīžōk nakai piertī — slāpnys tagad, kai nu mōrka izvyļkts, — tai ūtrs atsacāja. — Poši vaineigi asom — kam mās jīm acīs rōdājamās?..

— Na tik acīs rōdātīs, a taidā dorbā pavysam navajdzāja ī! Kō loba mās dabōjam, Andriv? Par kaidim tagad palykom?..

— Klausīs, — kū tu vokorā sacieji i kū tagad runoj? — Tu lupota, na cylvāks, kod īdams iz prišku, verīs atpakaļ. As soku, ka izgōji, to āj. I kod āj sātys laužt, tod jem tik mītu rūkōs, aizmīdz acš i nazaraug ni iz kō. Kas zam rūkys, tū i školdi, cytaiž — nikur natiksi.

— Vīgli pascāt! Par kū to naškaļdieji?

— As? A kur tu patš beji?..

— To maņ beja jōškolda? A tu gōji leidza taipaņ viņ, pazavārt? — Voi grybi, ka as tāv tagad pa ausi īškeļu?!.

— To as vaineigīs? Nu, jām, pakar mani. Tik naaizmiersti, ka tu pyrmīs izgōji lyupōnīšim priškā, pyrmīs devīs Ignata ustobā.

— A, patš malnēs bēs mūsu prōtus izzeidš! Izgōja tai, kai nabeja i padūmōts.

— Poši vaineigi, — navajdzāja mūsīm pi kaiminim ī!...

— Voi tāv ir palicš? Dūd īvilkt!

— Kas? — Ā, irā vāļ nasōkta butelā ozūtī. Jam, īmāt — b̄yṣ vīgļōk ap sirdi.

— Ā, kai mīreigōka sirdṣ palyka. Vajdzāja m̄ysim pirmeiṭ, kod gōjam iz Lyupōnim, vairōk īdzārṭ — b̄yṭu lobōk zynōjuṣi, kū darāṭ...

— Vajdzāja, a tagad jau pec laika. — Dūd ari maṇ drusku pavīlḱṭ syuruma. — Žāl, ka m̄ysim tagad tukšom rūkom jōit iz sātu...

— Voi iz sātu īsim?

— Kur to cytur tu dūmoj?

— Andriv, ka jauni laiki, to dzeivōsim pa jaunam — iz sātu tukšom rūkom naīsim vys: aizīsim otkon iz krūgu pi Zelika, labi īdzārsim i tod — taiṣni iz muižu!

— Tagad?

— Nu da!

— Naizdūmoj, — taidu gobolu koleidz pōrīsi — dīna izausṣ. Apzavārṭ kur tyvōk kaidu gruntinīku...

— Tyvōk? Tyvōk tá cyta nab̄yṣ, kai, varb̄yṭ, tik būdņīks Rymovičs... Stōsta, ka zalta jam kai valnam daudz.

— Lela m̄ysim bāda, — apteirāsīm Rymoviču. Tik vīna līta — jys durovys lelom atslāgom slādz. I pogolmā natikṭ — priṣkā augsts sātmalṣ.

— Kū m̄ysim sātmalṣ! Pajimsim rasnōkus mītus leidza. Naīsim vairs kai iz Lyupōnim — tukšom rūkom.

Izdzāruṣi brandīna buteli leidz dybynam, pec taidys sarunys kondolīṣi nagōja iz Kondolim, a laidās pa šoseji iz tū pusi, kur Rymovičs dzeivoj.

Kaidu gobolu pagōjuṣi, jī apzastōja, vīns nu gōjiejim pīleika i taukstāja škaļdeitūs akmiņu skaudzi šosejis molā.

— Pagaidi, Andriv, — tys īzarunōja — tá taidi brangi akmini — pajimsim leidza i tod m̄ysim navajdzās nikaidu mītu. Itaidṣ — ni smogs, ni vīgls škautnains — kur aizamāsṣ, tī, verīs, slāpnums atsarasṣ!

— Pajimsim, — škodāt tī m̄ysim naškodās, a paleidzāt var, — pīkryta ūtrīs i jī, izlasiejuši nūdereigōkūs akmiņus, laidās tōlōk.

Vāļ napīejmūt Rymoviča sātai, kondoliši pamanāja, ka aiz augstō dieļu sātmalá pogolmā speid, guņš i atblāzmoj vysapleik. Beja jūtama dyumu smoka i nabeja saprūtams, kū tys tagad, vālā naktī, var nūzeimōt. Ka jī pīgōja tyvōk, to rādžāja, kai garaiņu mutuli vālās pōri sātmalám tod, atdzysuši, klōjās pa zámī.

— Soki kū grybi, Andriv, a Rymovičs šūnaktļ olu dora. Máš, kai saukti, atgōjam iz pōrkōsom! — pōrsteigumā gavilāja Kostyns.

— Naizdūmoj, — nav tagad nikaidš svātku laiks, ka jōdora ols. Dreižōk tai b̄jš, ka jys drābis sutynoj, — apgolvōja ūtrs kondolišs.

— Nā, as navaru nūzacīst, napazavierš, kas tī pogolmā darīš! Paleidzi maņ, as pakōpšu i pazavieršu. — Kostyns, bīdra atbaļsteits, trausās pa sātmalám iz augšu. Naīspāja jys nikō daudz vāļ īraudzāt, kai beja jau zámī i vyss kiupāja kai nu suteigys piertš izgōjš. — Pavysam nagaideits beja nūšaļčš gaisā iudiná liejīņš i ciertīs jam sejī.

— A kab jū deveini pārkiuni! — Kab jys soltā gunī sadagtu! — mozlīt atsajiedzš, lōdājās i purynōjās Kostyns. — Jys ar sovu korstū sōrmu tik kū ačš naaizlāja! Labi vāļ, ka golvu pagrīžu sōnim. Aiz apaklis pītácāja... i kai syurej vaigs!.. — Spardāsīm tagam máš jū, Andriv! Apgōzsim jō sōrma kotlus!

Atgōjš dažus sūļus atpakaļ, jys apgrīzá akmini divi řaizis sáv ap golvu i raidāja sātmalī. Nūreibāja sātmaļš, bet nailyza, tik pretim kai atbiļdá, slaidā lūkā izalicá iudiná liejīņš i saškeida iz zámis, itynūt kondolišus garaiņu myglōjā.

— To tu otkon m̄ysus ar sōrmu mozgōsi — pagaidi, b̄jš gon..! — nyknumā atsasaucá Kostyns i svīdá ūtru akmini tymā paļ vītā. Andrivs ari nūmierkāja i laidá ar sovu spieceigū pūdņīka rūku. Divi řaizis nūdōrdāja Rymoviča dieļu sāta, bet napazadává. Tai pōri otkon pōrzalicá iudiná gōzīņš, bet kondolišus tys nadasnādzá.

— To korstō sōrma tāv pīteik tovā kotlā — labi, rādžāsīm cik ilgi! — naatsakōpā aizvainōtīs Kostyns. Pacālā tīpaṭ ežmalī prōvu akmini, kaidu mātojās na mozums, pōrs ʔaizis rūkās išyupōjš, ʔubá pret sātmalī. Nūbrakšāja sātmaļš, dielš ilyuza i akmiņš izavālā pogolmā. Tī nazkas nūškindāja, nūšveikstāja i gaisā izapyutá lels garaiņu mōkulš.

*

Kod sātmaļš ilyuza, saduza kotlys, iudiņš izplyudá pa zámī — Rymovičs nazynōja, aiz kō giutīs. Skrāja pi ūtra kotla ar iudiná lejamū trauku rūkā. Cik pasmālā, napasmālā, apdūmōja, ka tys, kotlys vajdzeigs sovys paṭ pusis aizsorgōšonai. Izgōztō iudiná vītā beja jōmeklej kō naviņ cyta. I nazinī aiz kō tvártīs, jys mātōjās apleik pa pogolmu. Atlaidá nu kiedom suņus, izmátá nu pajumtis vysys jaunōs i vacōs izkaptš. Bet ni naktšsargam, kam beja blisá placūs, ni dālym, kas napacīteibā berzāja rūkōs revoļveru spolus, jys naļōvá sauṭ.

— Par saušonu i nadūmojit, — jys nūteicá, — na kaidi viņ laupeitōji — poša malnō sotná tagad laužās pi mýsim. Jūs brīsmēigs pulks — vysu tai kai tai nanūsausim. Kurī palikš dzeivi — tī mýsus naatstōš dzeivus. Raudžāsīm cytaižōk nu jīm tikṭ valī.

Rymovičs, izmysuma traukts, nūrōvā capuri sáv nu golvys, nūsvidá mieteli zámī i, glōbīnā maklādams, laidās rindži skrīṭ pa pogolmu. Pec dažim apskriejīnim jam prōtā pieški paspeidā jauna dūma. Jys nūstōja, ka bejusá dīna, býtu variejš rādžāt, kai jō seji aplāzmoj svaigīs atradieja priks. Jys izasteidzá rotu pyuneitī, kur stōvāja molka, beja samasti dažaidi atkrytumi i dreiži nu tīnīnis izrōvā kliepi vysaida vaca monta. Tī beja saplāstys kalašys, vaci kadaki, nūnosōtu kažuku stārbelis, sapyvušys lupotys.

— Kai tys agrōk maņ naīgōja golvā! — Rymovičs pōrmátá paṭš sáv. — Pavasarī as kiupynōju dōrzu, vysī tōrpeni i voguleni, cik jūs tī

nabeja ōbeļneicōs, nūzabeidzā. Voi cylvāks var tū panāst, kō naiztur nyknīs tōrps?

Jys dālym pavielāja kai var dreizōk sakūrṭ guni nūgōztō kotla vītā.

Kod molka sprakstāja i gunš līsmis lūcājās iz augšu, Rymovičs izgōzā gunkuram atkrytumu skaudzi. Līsmis apslōpa, bryuni i zaļgoni dyumi lieni veiktājās smogim, bīzim mutulim. Lai gon sātmaļš drebāja nu matamīm akminim i jau vairōkōs vītōs dieli beja izlauzti, Rymovičs drūšsirdeigi nūzastōja pi gunkura i vācynōja ar vacu maisu, lai dyumi pa sātmalā šķierbom plyust ōrā. Dyumi, smaceigōki i kūdeigōki par vysim āļnis vulkanu sāra izvyrdumim, vālās malnyjai sotnái viersā.

Rymovičs, stōvādams pi kai būrs pi sova kiupynojamō trauka, pacīteigi vācynōja dyumus, cereibā, ka malnō sotnā tūs osuma naizturās i škaudōdama laissis paceļu. Jys gaidāja, ka trūksnis sātmalā dieļūs nūklusš dreizi viņ. A tai nabeja: akmini tyka masti vāļ nyknōk, vasalys skombys atlācā nu dielim, pazarōdāja jauni lyuzumi, leidz, beidzūt, kaidis akminš izaciertā gunkurī i izspārā vysu kiupynojamū. Āļniškeigī dyumi tagad leida pošu pogolmā i slōpāja elpu nūst.

Rymovičs apmulsa, nūlaidā rūkys i sovom acim natycādams. vārās izjauktā gunkurī, nimoz nateikūt skaidreibā, kas tī malnōs sotnis ļaudš var bīt par cylvākim. Nu taida kiupynōjuma jō dōrzā pavasar vysī zīdu dyurieji, voguleni nūzabeidzā, vysī grauzieji tōrpeni iznyka, a malnyjai sotnái tys nikō naleidzāja. Paṭ vāļ pīdāvā vairōk spora pi sātmalā dauzeišonys. Būdams dzilā naizprasšonā, jys pagiva trapis, pīslāja tōs pi sātmalā i kōpā pazavārṭ — kas tei malnō sotnā beja — ļaudš tī voi pūra bīdakly kaidi?..

Gon dāly Rymovičam īteicā nakōpṭ, lobōk vārtīs pa kaidu šķierbu sātmalī, ka nagrybūt par golvu akmini dabōṭ, a jys nabeja atturams. Kai eistyns varūnš, kas gotovs izvarāṭ voi miertṭ, jys

pazacālā pōri sātmalām i vārōja. Tá gaisā nūžvūrdzā kaidš styurains akmiņš i čārā jū placā. Jys īzavaidāja i kiulīnim nūzavālā pa trašom zāmī. Pīskrāja dāly, pīzasteidzā naktšsorgs, a Rymovičš tik platāja muti, stenāja i nikō cyta naspāja darāš. Pec laicēnā jam tyka vīglōk i jys, golvu pacaldams, īzarunōja:

— ...Tī aiz sātmalā divi cylvāki, na vairōk ...Tī nav nikaida malnō sotnā... Tī ir tik laupeitōji... Saunit!

Kai Rymoviča dāly, tai naktšsorgs, pīploka pi sātmalā i naktš tymsā byukšāja sōvīni — tys pec tō.

Ar mūkom cālās rudinā reits, kai tymsā izbōliejš osns, kas lyuzt patš zam sova smoguma, ilgi tymsa nagribāja atsāgš zāmis sejis, tod atsakōpā i tyka radzami divi sakņupuši cylvāku augumi pīkaļnī aiz Rymoviča sātys, kurus moldūs beja izvadusā nazineigō naktš, kurim pītryukš vairs laika, lai atsagrīzš atpakaļ i sagaidāš reita ausmu.

Siejis laiks

Vacīs Juzāns izgōja pogolmā i, sajutš kryutīs reita gaisa vīglumu, apzasāda iz sūlenā ustobys golā. Pazaceļūt nu gultys, jam kotru reitu mūcā aizdusa, nu sausō, nabeidzamō kōsa jys cytaiž vali natyka, kai izejmūt ōrīnī.

Juzānam kōss rymōs i jys, īvytkdams peipsis dyumus, kas maja reita gaisā nabeja kryutīs tik plūsūši, vārās apleicīnī.

Reits — tovu gaišumeni! Dabasu zylumā ni mōkuleiša, līksmeigō saulā jau pazacālusā pōri bārzu audzeitāi pīkaļnī. Šyupojās bārzu viersyuneitis reita vāsmā, šalc maigi jaunijā lopu plaukumā, putynu baļseigōs dzīsmis skaņ vīnōs gaviļōs. Pa labi aiz zaļojūšim rudzim azars skoloj sudobru i rōdīs, mat osys dzierkstš iz samtainū ōbulenā lauku, kas apzalic jō krostā.

Vacīs Juzāns vairōk kavejās acim pi nūecātīm, palāki-bryunim teirumim. Teirumi gaida siejis.

I redzi, jō dāls jau izvalk nu pyunis atsperu eceižu, iznas aramōs sokys i pōrrauga dzanyukšys.

Juzāns iz sūlenā namīreigi sazakuš, nūkrektš i par pogolmu īzavaicoj dālam:

— Pīter, kū tu šudiņ dūmoj darāt?...

— Dūmoju pasāt lynus. Laiks atsamátā sylts, zámá volgona — navā kō gaidāt vairs.

— Nasāj, dāls — šudiņ nav lynu siejis laiks, — svareigi soka vacīs Juzāns.

— Nā, tāvs, ka zámá sagatavōta i laiks sylts, to da Gelis dīnai gon nagaideišu.

— Gelis dīnys vari sāv nagaidāt, pagaidi kaidys cytys, lobōkys dīnys. Šudiņ tak catūrtdīnā, pazaver, cik skaidri dabasi.

— Ai, tovs siejis laiks nav deļ maná!

— Nā, dāls, vysim tys paṭ siejis laiks. Kod natiemeisi siejis laika, tod varom palikṭ bez maizis, — bažeigi aizrōda Juzāns.

— Nu zynoms, — Pīterš iz tū atjūkoj, — maṅ jau tik maizis napīaugš kai nazkod tovūs laikūs, taṭ, kod kiulām vasalu rudini kotru nakti ar sprygulim. As sovu maizi rudinī drūši par vīnu dīnu izkuļšu ar teirkiulieji.

Tá vacijam Juzānam vairs navā kō sacāṭ. Jys sovom acim pagōjušūs rudiņūs rādzāja, kai raun tei mašiná, kurai pyunis durovys par zamom, — kaidys labeibys skaudzis tei pōrjauc par dīnu! A nu sova īskota jam nazagryb atsakōpṭ, jys kai ar sevi nūrunoj:

— Rejī kaļteitō maizá beja lobōka. I taidys sāklys tagad vairs nav. Mašiná tai sāklys naatteirej, kai tū var atteirāṭ kulā vietejūt.

— Da, rejī kaļteitō sākla nabeja slykta, — tam piļneigi pīkreit Pīterš i ar sātivi aizīt iz klieti.

Gara nūpyuta kai žōvys nu poša sirdš dybyna izplyust pōri vacō Juzāna lyupom, kod jys padūmoj, kai vyss pasauli nažieleigi mainōs. Cik tá seṅ tī pavasari, likās, kai pārṅ pagōjuši, kod jys plaukstūšūs reitūs dávās ar sātivi teirumā. Tá atgōja vacuma naspāks, slimeibys... i atlik tik nūzavārt, kai cyts aizīt tovā vītā, sōpeigi rādzāṭ, ka nagryb meit̄ tovōs pādūs.

Siejis laiks... Tū vacis Juzāns ivārōja vysā piļneibā. Jys tai nadarāja, kai jō dāls tagad, kuram kai tik zámá gotova i laiks sylts, tai var svīšṭ sāklu teirumā. Par siejis laiku Juzāns daudz kō zynōja.

Jys zynōja, ka mīžim jōgaida deveitō voi septeitō siejis nedelá. Niparkū nadreikstāja sāt̄ ostoitā nedelī. Ostoitā sātī mīži izauga kai sareiši, i daži paṭ kubuleitī nūstōvāja, vōrpys pavysam naizlaiduši. Vālyjim mīžim beja pīlaižama vāļ ari sastō. Bez tam beja jōzaver, kaidys zeimis rōda dabasi. Mīžu siejai vajdzāja, lai dabasūs mōkuli b̄ytu vōlom — tod vōlys rudinī varāja piplāuṭ ari teirumā.

Auzu sieja beja, kod sōcá leiš, nu azara zibspōrni. A tai kai Juzāns beja lels mokšornīks i zibspōrņu leiššonys laiks beja golvonīs mokšorōšonys laiks, to dažu pavasari auzu sieja aizavylcynōja. I partū na kotru godu jys pīkiulá pylnu auzu orūdu. Vālōk īsātōs auzys aizkolta, pa mōla kaļnenim palyka ratys, tai Juzāns rādžāja, ka nav labi atsakōp, nu eistō siejis laika.

Sova siejis laika prasāja gulbys. Kod zīdāja ōbeļneicys i dabasūs beja vacs mieness, tod beja klōtu eistīs gulbu stateišonys laiks. Eisti lelys gulbys tik tod sazavālá, kod stateišonys laikā pa dabasim mōvā opoly, bumbuļaini mōkuli.

Seviški styngrī siejis laiku izmeklāja zierni, šei, dūmōtīs, na vysai golvonō labeiba. Zierni gribāja, lai siejis laikā dabasi bētu smolkim mōkuļu zierneišim, lai bētu pīktdīnā (pīktdīnī sātus, tūs nagrauzá tōrpi) i lai viejš vylktu nu soltōs pusis. A tai kai vysī šī trejs apstōkli reši kuru pavasari sakryta vīnā dīnā, to moz kod beja loba zierņu sieja. Ka nabeja loba siejis laika, to navarāja gaidā, ari lelys ražys rudinī.

Na mozōk izsmalcynōti beja sovōs praseibōs lyni. Tī seviški pateikami jutōs, kod tūs sāja Gelis dīnā. A Gelis dīnā cytu pavasari gadājās leits voi troks viejš, taidā dīnā sieja izpalyka. Beja jōgaida taida ūtordīna, kurā dabasi bētu pōrvylkta mōkuļu šķiznom. Bez tam vāļ lyni nasmōdāja, kod tūs sāja «Gelis dīnōs». Tai kai vosora īt pa zīmai, to pyrmū apladōjumu novembrī varāja pōrsviš, iz maji, i taidā to dīnā sātī lyni beja glumi kai lads. Apladōjuma dīnys rudinī Juzāns atzeimāja i tai pōrzalīcynōja, cik svieteigi ir šōs dīnys izmontōt.

A taidā dīnā kai šudin, kod ir catūrtīnā i dabasi teira kai ar slūtu izslauceiti — taidā dīnā nav nikaida lynu sieja. Taidā dīnā nikō navar sāt. Nu, varbūt tik rōciņus. Tī aug tymšā zam zāmis i nikō najādž nu dabasu zeimom. Bet ari rōcinim ir sovys vieleišonōs: tīm seviški pateik, ka iz tūs lauka pabōrsta skrytuļu izbrauktū celā

smiļkti. Tod tī apzaveļ kai skrytuļu maulis. Bez tam vāļ, īdams iz dōrzu rōciņus sātu, Juzāns nazkod jāmá leidza sovu vacōkū maitu Ļukadi. Tai beja opoly gūrni, jys lyka jai nūtupt iz siejamōs vītys smiļkti, koleidz rōciņus pasiej.

Juzāns paceļ dūmu nūsvārtū golvu, aizdadz par jaunu nūdzyusušū peipi, i cytys atminis paspeidjam prōtā.

Nazkod tymūs godūs, jau labi paseņ jys pazazyna ar agronomu, paļ izadraudzāja drusku, bet šei draudzeiba dreizi izjuka.

Tys beja m̄ysu zámis breiveibys pyrmijūs godūs, kod jōs laikā dzymuši pilsūni vāļ tik gōja gonūs voi skraidāja apleik bez bikšom, a sādžu šņūris ora kara i revolucejis laiku ryugtumus izbaudiejušō paaudzā. Daudzijim nu šōs paaudzis beja pīzavedš pazeiļ maizis ricenis eistū vierteibu i garšu i atzeiļ, cik dōrga Dīva dōvyna ir skaidra, vāsa iudinā guļdzs. Šī cylvāki, ordami sovys nūpūsteitōs šņūris, saknīpá pīri grumbōs par kotru, kū īraudzāja dorbadīnā ar šlipsi iz kryutum. Kod tymā sādžā, kur dzeivōja vacīs Juzāns, ņaizi izagrīzā agronoms, tod puīši storp sevi sprīdā:

— Kū jō vārtīs, puīši, samāst par apakli, — lai nazavolkoj dorba laikā bez dorba, lai natraucej cytim dorbu darāt!

Agronoms Eļksneitš beja pīceigs, kod sādžā atsaroda vīns cylvāks, kas jam nadraudāja ar pikaušonu, kas lobprōt izalaidā sarunā. Tys beja vacīs Juzāns, kurs, padzierdš, ka agronoms valk dzīsmi par zámis lītom, gribāja izzynōt kū jaunu par siejas laiku, jo pošulaik taidš beja klōtu. Jī plaši izarunōja par siejis laiku (lai gon tá jūs uzskoti na vysā sakryta), par mōksleigīm māslym (tá pyrmū ņaizi Juzāns dabōja dzierdāt, ka bez palnim ir vāļ sōļš, kū kaisāt teirumā), par pīna fabrikom, kaidys asūt cytōs zámōs (Juzāns tam gon naticāja), i, beidzūt, agronomš Juzānu ilyudzā, ka gadeisīs bīt pīlsātā, jū apmeklāt kod navīņ. Sūlājās parōdāt, kaidys labeibys šys

audzejūt iz mozom vadzeņom, taipat apsūlāja idūt dažys grōmotys, kurōs raksteits par zāmis apdareišonu i siejis laiku.

Ŗaiz vosorā Juzānam rodūs vajdzeiba bīt piļsātys tiergā, i jys naaizmiersa agronomu apcīmōt.

Pec idūtōs adresis jys atroda agronoma mōji i gōja iškā. Atvierys vīnys durovys, jys satyka pretim ūtrys, kod tōs atvārā — priškā īraudzāja vasalys trejs. Pa kurom lai it? Iz durovom beja gon uzroksti, bet skaiteišona jam dareja gryuteibys. Aiz nazinis vārā videjōs durovys valī i — agronoma vītā īraudzāja sāv priškā trejs jaunkundzis. Divys rakstāja, a trešō klapāja iz rokstommašinis. Jōm lyndraki beja pavysam eisi i rūkys plykys, bez pierdukņom...

— Lyudzu, kur tá dzeivoj agronoms Eļksneits? — jys pavaicōja.

— Agronoms itā pať pijem apmaklātōjus, bet pošulaik ir izbrauķ iz laukim, — atbiļdāja vīna nu jaunkundzom i tod apzavaicōja: — Kas jiusim par dareišonom, onkuļ?...

— Nav maņ nikaidu dareišonu pi jiusu! — sirdeigi atciertā vacīs Juzāns i apzasvīdš mātās kai naprōteigs pa durovom ōrā.

Dareišonys? Kaidys jam var bīt dareišonys, jam, kas sovu myužu gūdeigi nūdzeivōjš, ar šōm piļsātys palaidneicom! (Voi tod gūdeiga maita ļaužu acim rōdeitūs plykom rūkom i tik augši sacaltim lyndrakim?) Tod patš agronoms — jōdūmoj, ari nikajds gūdeigīs navā, kod ar itaidom maitom sadzeivoj zam vīna jumta.

Tai vacīs Juzāns palyka slyktōs dūmōs par agronomu i izavairāja pāčōk nu kotrys sazatikšonys ar tū. Kod cyti sādžōni pec godim pamozam atzyna, ka ari agronoms gūdam peļnej sovu maizi, i gadājās, ka dažs nu šim taisājās grīztis pi agronoma pec padūma, tod taidus Juzāns atrunōja, saceidams:

— Nabrauķ, kaimiņ, pi agronoma. Nav jys mýsu brōlām orōjam pa rūkai. Jys dzeivoj kai kienens aiz trejom durovom i vad draudzeibu ar piļsātys pazalaidušōm maitom.

*

Edzi, jau Pīterš nu klietš iznas maiseni ar lynsāklom.

Kū jys dūmoj, kod sāklu nas iz teirumu bryunā zōļu maisā? Voi vacū siejis maisu sapliesš, voi taipaļ jau atmets?

Vacijam Juzānam aizāsōp sirdš.

Lai sāv nūzanosōjš, a salōpeits, tys šūs godus vāļ turājās kūpā. I ka kur pappleisa, varāja tak otkon salōpāt, aizšyut. Siejis maisu jam dōvynōja krystamōtá jō kōzu dīnā. Šū maisu jei beja pagatavōjusá nu lynu saivu saiškenim. Daudz pyuļu tys tyka prasiejš, bet partū ari dává lelu svieteibu siejai... Sovu myužu jys tymā násá sāklu iz teirumu, vairōkus godus i jō dāls nu tō sāja, a šudiņ — redzi kai...

Vacīs Juzāns pīzaceļ nu sūlená i mat acš iz teiruma pusi. Tī Pīterš mīreigā gaitā sper sūļus, sādams laiž plaši i vingri ar rūku pa vīnai i ūtrai pusái sāv priškā.

Bet siejis maisa jam nav. Nav mōkuļu šķiznu dabasūs. Nav ūtordīna šudiņ, i lynus siej... Ai, lobōk i nazavārt...

Sauss kōss sōc otkon plūsātīs vacijam Juzānam kryutīs. Acīs ar osorom aizamygloj gaišīs maja reits. Jys ar rūku pīzatur pi ustobys sīnys i navareigim sūlim šketerej iz durovu pusi, pi sevš nūrunōdams kľusu vieleišonūs:

— A, koč dreizōk Dīvs maņ syuteitu nōvi...

Dvāseļdīna

Smaceīga mygla apgula zāmi jau nu vokora. Atgōja nakts, i zāmāi izgaisa dabasu gaisma. Apklusā dzeiveibai gavilis, — ar baiļom monoms, kai vysapleik tymsīs kopa mitrums dveš, kai nōvis āna pōri zāmāi sovus spōrnus plieš. I zāmā, rodīs, vairs naīt preteim reitam, a sleid, dziļōk tymsā mygl̥ys bezdibenī iz naatsamūsšonu.

Dvāseļdīnys nakts... voi dzeivāi i dzeivijim tei dūta?

Bringst tukšī teirumi. Ryuš iudisņainōs pļovys. Bierztalis bārzi zamu nūkar kailūs zorus, kai žālobōs snīgdamīs pec nūbyrušōm lopom: tūs rūta, tūs saulis dīnu prīca guļ zāmis tryudūs... Raud bārzi — skaidrys osoru lasis riņ nu zorim... Zaļōs lapenis, kas vysūs viejūs šaļcā, grymst tagad iznīceibys tymsā, zāmā naļauš tōm vairs pazacālť... Bārzi raud, tīm gaisušō dzeiveibys krōšņuma žāl...

Kas tī sazakustāja myglā, kas nūčaukstāja kai veitušys lapenis zam gōjjeja sūlim, tī kaļnenī pi kopim?... Voi tī mygla sazavālā bīzōka, voi vieja dvāsmā papyutā kūku nūbyrušōs lopōs? — Myrušūs dvāselis... Zāmā atsameikšāja leitūs, garys pazastīpā myglainōs nakts, i pazacālā jōs, ānom leidzeigōs... Jōs nazkod saulis olka dzeivis laikā, jōs myužēigōs saulis gaidāja pec nōvis i aizgōja. Plyust jōs pulkim, kleist pa vīnai pa celim i pa nūmaļom, plyust iz vysom pušom, apstaigoj vītys, kur dzeiveibys pōrpylnumā kvālojušys, meklej, glōsta i apmīļoj sovu rūku dorbus, skūpsta pādus, kū dzeivis laikā zāmi imynušys. Jōm dōrgā atminī bejušōs dzeivis dīnys, kod rādžāja sauli, kod juta prīcu i sōpis. — Kas ŗaiz ir bejš, tys navā gaisš, — gaisš tik tys, kas nav nūticš. Kai dzīstūšs atbaļšš vīntuleigā mežā treiš jūs žālobainōs nūpyutys, šņukst kai veitušys lapenis viejī partū, ka pōrōk eiss bejš lelēš dzeivis laiks, ka nav gara šei nakts, kod dzeivī tōs pīmiņ, kod jōm bejušū dzeivi atmināt ļauts... ka dziļš mikrieslis i baigs tukšuma bezdibenš aizkopa molā. Smogys,

nabeidzamys slōpis tī pec tōlōs dzeiveibys i gaismys... — Lieni, tik tik kū pliešās reits caur myglu. Kai palāki mōkuli myglā plyust tōs šņukstādamys atpakaļ iz kopim, plyust pa celim i nūmaļom, plyust nu vysom pušom, salymst i nūklust zam raudūšim kopu bārzim.

*

Lieni, tik tik kū plietīs reits caur myglu. Prīdainī, kur mygla cīžōk pīzavālā skuju cakulūs, ausmys vāļ navarāja manāţ. Tī četrys sīvītis — Lejnīku vacō Īvená, Verona, Petrulá i jaunō Aņuks — gōja iz bazneicu. Jōm piļņeigōs pōtoru grōmotys beja pasystys podušōs, rūkōs kotra násá pa veikšam ar plōcinim, kū izdalāţ ubogim pi bazneicys. Tymsōs drābjōs apzavylkušys, tymsā naktī īdamys, jōs sleidāja kai susātivi pa meža ceļu i mīreigi pōrdūmōja, ka šudiņ dvāselđina i bēs jōzalyudz par myrušim. Býtu jōs tai mīreigi nūgōjušys leidz bazneicai, kab na vacī kopi priškā. Šymā dīnā kopi nazalīk aizamiersuši, tū vairōk jōm šūraiz dagōja kopus īvārōţ: tymūs daga gunš. Jau par gobolu rōdājās sorkoni blāzmojam mygla, a kod pīgōja tyvōk — ai, kū tī jōs pamanāja!

— Eņgeli svāţi! Myuţeigu atsapyusšonu jōm, — īzaklīdzá kai na sovā bolsā Petrulá, izrōvá sáv nu kuldys rūžaini i laidās skrīţ cik kōjis nas kopim garum. Verona nīparkū nadūmōja jai pazadūt skrīšonā i dīdzá leidza. Aņuks, lai varātu izaspāţ skrīšonā ar lelyjom, svīdá sovū plōciņu veikši celá molys paáglōs. Ari Īvená, kurai vairs dvāselá turājās tik kaulu golūs, nagribāja palikţ īpakaļ dzeivijim i skrāja, cik spēja cylōţ vacōs kōjis. Tik iz teiruma izskriejušys, kur jau beja vairōk reita gaismys, jōs atsavará atpakaļ i rādžādamys, ka nu kopim nivīns pakaļ nazadzan, tei tōs pagaidāja. Vysys kai vysys, a Īvená beja pavysam pikususá, kū varāja dzierdāţ nu jōs gōrdzūšōs eļsineišonys, lyugšonu skaitūt.

— Tagad, mōsenis, taišni pi bazneickunga! — taisāja otru apzajimšonu Petrulá i laidās otkon skrīţ, bet na tai, kai izbāgţ nu kō

grybādama. Tagad i Īvená, sajymdama pādejūs spākus, cylvāks, napalyka tōli ģpakaļ.

Bazneickungs vāļ nabeja nu gultys cielīs, kod sōcās drudzaina klauveišona pi jō ustobys durovom.

Tū padzierdá zakristijans — Benedikts i pabōzá golvu nu sova kambara.

— Lai bỹš pagūdynōts... — jys gribāja sveicynōt, a Petrulá pōrtraucá:

— Benedikt, — kũ mās rādžājam vacijūs kopūs! Laid, mỹsus dreizōk pi bazneickunga, lai varom pastōstāť!

— Baileiga līta — kopūs kũ rādžāť, bet tik agri traucāť bazneickungu, ari nav labi, milyčka, — lai iztraukts, bet rōmā bolsā aizrōdāja Benedikts, tod mīleigi aicynōja kamarī pi sevš: — Aizejmit, dōrgōs, pi maná, — rozstōstit, kaidu brīsmi rādžājat vacijūs kopūs.

— Ai Benedikt! Mās vacijūs kopūs rādžājam sakūrta lelu guni. Apleik gunkuram stōvāja augsti, leidz boltam nūtveicāti kotly. Ap kotlym — vys tī ragaini... Biedeigōs dvāseleitis nu sōpōm tai tik i lūkōs kai vādzeleitis zvejņiku rūkōs. Cyta jau kotlā ģmārkta leidz ausim, cyta līsmũ vydā maudojās. Tod veromās mās, ka vīns nu tīm jyuknim ģt iz celá pusi, ģt jau pec mỹsim, — dvašys naatģiudama, stōstāja Petrulá.

A Verona tá jũ pōrtraucá:

— I taidš dũšeigs, Benedikt, jys beja, ka mỹsu puišus navar jam ni klōtu pīleidzynōť.

— Dīva apzavieršona ģr mīlsirdeiga, — ar nũbaili ģmátá storpā Benedikts.

— Tod veromās mās, ka vīns nu tīm puteklim ģt jau pec mỹsim, lai aizģrīztu vacijūs kopūs, — stōstāja Petrulá tōģōk. — Mās sazagivom i sōcām bāģť, cik paskrģť spājam. Dīvenš paleidzāja mỹsim, i tai mās ģzbāģom nu ģnainģniku rũkom.

— Dūmōju, ka maņ jau pādejō stuņdeitā klōtyn, —
čāpstynōdama nūplukušōs lyupys, syudzājās Īvená. — Dūmōju, ka
maņ jau vajdzās nūmierť meža vydā, bez svácis, bez svieteibenis...
Maitīši aizskrāja kai vieja nasti, as palyku vīna kai kraukleitš kūka
zorā... Labi vāļ, ka tys dvāselis īnaindņiks pakaļ nazadzyna. Mani jys
bŷtu, bŷtu: dadziņš... Paļdis Dīvenám, ka vāļ dzeiva atsavyľku leidz
bazneicenái...

— Tagad, milyčkys, ejmot iz bazneicu, pazalyudzit par sovom
dzeivis vainom, — baiľu treisom pōrjymť bolsā Benedikts nūrōdāja.
— Baileigū nūtikšonu as patš bazneickungam atstōsteišu.

Vysys četrys — vacō Īvená, Verona, Petrulá i jaunō Aņuks —
dávās iz bazneicu.

Veronai šūražiz nazkū lyugšona nagōja prōtā. Jei koč sīvītá
sorkonim byudim, a jau nu divim veirim pamasta atraitá. Voi jōs
mīlesteiba beja tik tveiksmeiga, voi ari kaida cyta vainá rodōs, a jōs
obi veiri, nicik ilgi nanūdzeivōjuši lauleibā, aizgribāja cytys dzeivis,
i, daudz nadūmōdami, aizbraucá iz kopim. Tymsōs drābjōs tagad
Verona vylka sovu kupľu mīsu, dvāseļdīnōs pyrmō gōja iz bazneicu i
lyugšonu par myrušijim nažālōja. A šūražiz lyugšonys vītā kai
kārdynōtōja čyuska jai prōtā leida kairynojuša dūma: kur beja
dielĩtš, tys tī vacijūs kopūs rādžātis. Mŷsu puiši jam ni tyvumā lai
nazarōda. Kas mŷsu puiši — sisini, čaukstūná nazkaida. A tam —
ragainš, voi kaidš cyts tī jys beja, augumenš kū augumenš! Nu, teiri
kai iz rota iztacynōts! Žāl, ka jei ilgōk iz jō napazavārā. I kō tī beja
bāgť...

Petrulis lyupys skaitāja gon lyugšonys, a jai prōts násās cytur.
Ar vīnu aci jei vārās iz oltoru, a ar ūtru strāčom pa lūgu. Jei sirdī
prīcōjās, pōrdūmōdama, kai iš i stōstās sādžinīkim, kū šūreit
rādžāja vacijūs kopūs... Cytaiž šys laiks beja palicš pavysam tukšs —
nabeja kō ļaudim pastōstāť. Vosorā pa sīna pļōvi jei naatsastōstāja,
kai nūgrīzusá leita tyuci nu Lejnīkim. — Jau verūs, jau vysā viersum

īt — jei stōstāja, — taida malna, šņōc viņ. Leiš kū leiš, a mýsejīm vāl divi vazumi izkaļteita sīna, kū vást. Maņ žāl palyka dorba, — samierkš sīns, tod vōļoj otkon cauru dīnu. As pajiemu padebešu lopu, aizdedžu i, pacālusá pret tyuci, pōrpliešu iz pušom. Vāl as naīgōju atpakaļ ustobā, kai verūs — ļauteni muni — malnō tyučš jau izaškeirusá iz pušom. Aizgōja leits pa vīnai molai, nūleja pa ūtrai, a pi mýsu ni laseitá nanūkryta. Leidz vokoram speidāja saulá. — Iz rudiná pusi jai beja kū stōstāt par naseņ nūmyrušū pošu sādžys Odumuku, iz kura bārom jei nabeja aizgōjusá, lai gon skaitājās lela dzīdōtōja. — Mōseņ, kai as varieju iņ iz jō bārom, pec tō vysa, kū tyku redziejusá. Tik kū aizbraucá pec bazneickunga, kai, klausūs, kryumeņūs aiz Odumuka sātys sōcās: tá nūņaud, tá aizšviļpoj, tá otkon izarej kai sunš. A kod pazarōdāja bazneickungs iz Augstō kolna, tod tik sōcās pa eistam. Ni tova kaču pliesšonōs, ni suņu rīšonōs — taišni apzaklausāt navar. Dūmōt, ka upeitis kryumus nūcálš nu sovys vītys. Kū bazneickungs sātai tyvōk brauc, tū kryumeņūs vys cīžōk jemās. Īgōja bazneickungs Odumuka ustobā i — naticeisi, mōseņ, — verūs — gaismená tūlaik beja paaususá, — taidis kai kačš sād ōrspusi, pi lūga ramys pīzačierš, i verās, kas dorōs ustobā. Tymā šaļti, varbýt, bazneickungs dává svieteibu slymijam — verūs, mōseņ, nūlácá tys jyuknis zámī nu lūga, apmátá kiulīni i pa vysim Jārupeitis kōrklym aizleigōja kai vātra iz Dziļō pūra pusi. — Natycātu, mōseņ, kab nabýtu tō sovom acim redziejusá i dzierdiejusá. Lai gon Odumuks beja lāga cylvāks, slyktuma nivīnam natyka dariejš, a nabeja, kai radzams, jō dzeivá svieteiga... — Skaitāja tagad Petrulá lyugšonys i vārās ar vīnu aci pa lūgu, prīcōdamōs, ka gadājās jauns nūtykums, kū varās ļaudim pastōstāt.

Na mozōk prīcōjās jaunō Aņuks, spulgom acim lyukōdamōs oltorī sáv sūplok, kur sādāja svātō Madalá, skaista i voldūneiga, izlykusá rūku myrūná golvai. — Da, jei tai nagribāja nást tūs plōciņu ubogim, a mōtá īspīdá. Vāl jei naaizmiersa, kai tai beja izgōjš ar

plōcinim pagōjušōs dvāseļdīnōs. Tūŗaiz vīns taidis najauks ubogs ar kūka kōji jai nu rūkom izrōvā sāv divi plōcini. Tū radzūt, cytys vācis kūrnāja, ka jōm dūd tik pa vīnam. Vysai ubogu ryndai jai plōciņu pītryuka, i tī ubogi tod jāmās jū taidim vōrdim aprunōŗ, ka nazagribāja klausātīs. Tū vysu rādzāja jauni puīši, pi bazneicys dōrza vōrtim stōvādami, vārās iz jū i šīpnāja. Jei aiz kauna navarāja ocu pacālt i beja nalaimeiga vysu dīnu. — Cik labi, ka bāgūt nu kopim jei nūsvīdā plōciņus paāglōs. Lai ād jūs lobōk tō pasaulā ubogi! Navajdzās sarkŗ pi bazneicys, a kod jau sātā mōtā sirdāsīs, jei pastōstās, kai jōs bāga gar vacijīm kopim i kaidi plōcini jōm tūlaik beja prōtā.

Tik vacō Īvenā, nu skrīšonys tai pīkususā, skaitāja lyugšonu ar teiru sirdi, pōrdūmojūt, ka cylvākam nav nikaida mīra i pec nōvis. Redzi, kas darājās vacijūs kopūs... Ar bieģšonu nu kopim jei gon pavylka tōļōk sovu pādejū stuņdeiti, a cik ilgi. Osorys vālās par jōs vacijīm byudim...

Nazalykdams mīrā, Benedikts īgōja bazneickunga kambarī, i jāmās vysu atstōstāt, kai Petrulā beja tālōjusā, naaizmiersdams iz beigom pīzeimāt, ka ir baileiga līta kopūs kū rādzāt.

Bazneickungs vysu mīreīgi nūzaklausāja i tod pascāja:

— Benedikt, aizāj patŗ i pazaver, kas nūteik vacijūs kopūs! Atgōjŗ — maņ pastōsteisi.

— Ītu, bazneickungs, a... — i zakristijans pakasāja pakausi, ŗieleīgi pazavārdams iz bazneickungu.

— Nu, kas ta? Beistīs kō?....

— Nā, bazneickungs, a — Benedikts otkon runā aptryuka, i nūglōstāja sovys padīveigōs zakristijana ūsys, — var kaida nalaimā atsagadāt...

— Grāka vajaga beitiŗ, navys kō cyta, — bazneickungs sausi nūteicā i aizagrīzā.

Benediktam beja jōit iz kopim. Jys apdūmeigi izlyka sáv golvā bīzōkū capuri, kaida jam beja, apkōrá koklā rūžaini, ar kuru rūtōja kryutš tik atlaidu dīnōs, kurai bryunōs zeilis beja natōļ rīksta lelumā, apzaviersš apleik, pajāmá rūkā punainu paáglis vāzu i, izmetš taidu kai atsavadeišonys skotu sovai gultai, izgōja celā. Benedikts nabeja vysā baileigs. Kod rodōs vajdzeiba, jys na ņaizi vīns patš naktš laikā izstaigōja bazneicu, kur tai baismeigi tymsā speidāja apzeļteitōs svātgleznu ramys... Taipať jys vīns beja nūkōpš bazneicys dryumijūs pogrobūs, kur, šķierstim najauši pīzadurūt, tymūs grabāja čaukstūšā zaidā īteitī senejū muižys kungu kauļy. I jam nabeja baišť. A tagad, ejmūt iz vacijīm kopim pec tō vysa, kū tyka dzierdiejš, jys tai bažēigi nūzavārā iz sevš...

Dīna jau beja izaususā, kod Benedikts tyvōjās vacijīm kopim i caur myglu īraudzāja, ka kopi vairs nav kopi, a dreizōk nazkaida tierga vīta. — Kopūs stōvāja vairōki vazumi, pīkrauti ar kubulym i skaliņom. Apleik tīm grūzājās ļaudš i jāmās ap zyrgim. Benedikts, kai bazneickunga syuteits, drūši gōja klōtu i grīzās pi vīna ar vaicōjumu:

— Nu kureinis tu, milyčka?

— Kas tāv par bādu! — vīnaldzeigi atsacāja izrunōtīs, sovu zyrgu jiugdams.

Benedikts nūtveika,

— Parkū jiuš kopūs — svieteitā vītā — sabraucāt ar zyrgim i vazumim, a?

— Kaidūs kopūs?... — acš izplāsdams plotōkys, pa zāmi nūzavārā zyrga jiidziejš i niu tik saprota, kam tá zāmá taida naleidzona, — tī, drūši viņ, beja kapeni.

— Tī styurī, voi redzi milyčka, vāļ vīns krysts turīs, Benedikts rōdāja.

— Patīsi, tá kopi bjš... Tō mās nazynōjam — sabraucām tá vokorā, pa mikriešlá laiku.

— Pazaklausī tik, ka jiuš kopu nazynōjat. — Par kū tod bazneicōnus bīdejot? Bazneickungs mani syutāja nu jiusim tō pavaicōt, milyčka, — Benedikts izastōja.

Padzierduši, ka patš bazneickungs par jīm gryb zynōt, puīši palyka nūpītņi, pať sazatoryka, památá zyrgu jiuģšonu, i sastōja ap Benediktu.

— Draudzen, mās tōlejamī, — kaidš večuks pazemeigi sacāja, nu mutis peipi izjiemš. — Mās vadam iz tiergu pōrdūt sovus traukus. Tai kai ceļš gars, to tá atsapyutám naktī. Mās i napadūmōjam, ka tá kopi varātu bīt. Krysti nav radzami, prīdis taidys lelys kai vyscauri mežā. Bazneicōnu mās nabīdājam. Garīs Juļusš gon stōstāja, ka, šam paejmūt iz celá pusi, nazkaidi cylvāki izaklīguši i aizskriejuši. Prīcōjās vāļ, ka šū paskaitiejuši par bīdaklu. A jys nav bīdaklys, jys taidš pať cylvāks kai mās vysī.

Garīs Juļuss izgōja prīškā, tyvōk Benediktam i paskaidrōja:

— Nā, as tūs gōjieju nabīdieju. Jī poši sevš nūzabeida. As tūlaik gōju palauzť gunkuram zoru. Verūs, nazkaidi cylvāki it, tod izaklīdz i aizskrīn pa ceļu kai tik kū pakausteiti kumeli. — As jūs nabīdieju.

— Nūzadīvoj, milyčka, ka nabīdieji! — Benedikts lyka prīškā.

— Nudi, nabīdieju.

— Pabučoj krystu, milyčka, ka taisneibu soki, — Benedikts naatsalaidá.

Garīs Juļusš salyka krystiniski sovus rōdeitōja pierstus i tūs pabučōja.

Benedikts apzamīrynōja. Pasciejš, ka lai jī itá ilgōk napalīk, jys laidās atpakaļ celā — dreizōk pastōstāt bazneickungam, kū beja redziejš vacijūs kopūs.

Lelýš pyurs

— Tāteit, tik navād maná pi kaidys vacys máitys...

— Klusi, dāls, nabādoj nikō: kurai tik lelōku pyuru dūš, tei mýsim i loba býš! — tai mīrynōja Smiļtinīku Jezups sovu dālu Boli, kod jau zyrgs beja aizjiugts, komonōs īcalta ols bucená i pošī apzavylkuši, lai brauktu svōtūs.

— Dielen, paklausi tāvam. Nivīns cylvāks sovam bārnām nagryb slykti darāt. Naskumsti, ka tāv varbýt vajdzās pajimţ drusku vacōku sīvu: partū jei býš gudrōka, i tāv pošam iziš mīreigōka dzeivá, — redzeisi patš, dielen... — steidzās i mōtá dālu mīrynōţ.

Boļš leidz šam klusāja i nagribāja turātīs preteim tāva i mōtis pīrunom. Tik niu, kod mōt'á izjámá nu pyura skreinis jaunus kulaiņus i ryupeigi nūslaucāja putekļus jō kažuka apaklái, jys manāja, ka vōrdi sōc pōrīt dorbūs. Par preceišonūs jys vāļ nabeja dūmōjš. Jam patyka dažu ņaiz kaida jauna máitiná: precātīs ar taidu — býtu vāļ nikas... A vacōs máitys, — jys atmiņ, kai rudiņ vīnōs kōzōs beja ticš tūs rūkōs. — Acš tik kōreigys, ka tevi apāš grybātu, lyupys kai saburzeitys, i ap koklu staipōs dzaltona izveitusá ōda — i taidu par sīvu turāt?... A cyta vāļ plotumā izplyudusá kai mōtá kaida... Taču Boļš, kas vysod beja paklauseigs tāvam i mōtái, apklusá i šūņaiz, nagrybādams pretōtis catūrtai bausleibai.

Smiļtinīku Jezupa sātā jau ilgōku laiku tyka runōts i pōrrunōts, ka nikas cyts vairs naatlīk, kai jūs dālam Bolám laistīs svōtūs i pajimţ sáv bogotu sīvu ar lelu pyuru. Tai kai jaunōks godūs jys drusku beja, vāļ vosora priškā leidz kara dīnastái, a voi pyrmō ņaizá, ka tik jauns precejās. Navarāja tak, nikai navarāja dzeivī apzagriţţ: jau divi termini aizgōjuši, kai Zámis bankā naīmoksōts, ar vacū

zyrgu teiruma pavasar naapart, i tá vāļ šū laiku sōcá mīgt nu pogosta pusis par vacijīm nūdūklīm.

— Par svōtu, Tekleiņ, bīš jōbrauc maņ pošam, — Jezups sacāja sīvai, atsagulš tai sūplok iz ceplá, lai soltá zīm̄ys vokorā pazasiļdeitu. — As lobōk nūzavieršu, kur kaid̄s saiminīks, cik nu kura var pyura izplāšt. Palaiđ tik m̄ysu Boli ar kaidu Klanču Jōneiti svōtūs — jī vārsis maitys tik pec daguna, a par lelōka pyura izmīgšonu i nadūmōš. A maņ tōlā apleicīnī ir daudzi pazeistamu. Nazkai tūlaik mežōnītš maņ stōstāja, ka šūs pusī asūt daudzys jaunivis ar lelym pyurim. Kūdeļu Aļoza maitai Viktorai pať apsūleits zyrgs — branga sierma kāvá — ar vysu aizjiugu, trejs gūvš, četrys vuškys ar vysim jārim i vāļ naudā ap trejs symti latu. Poša Viktora gon jau padzeivōjusá maita — natōļ četradesmit godu, a lela strōdneica i saprōteiga sīvītá. A itaid̄s pyurs — m̄ysu molā taida nasameklāť! — Verīs, mās tivleiņ i pazacālsim: nūgryussim nūdūkļus sáv nu golvys, atsapestās̄im nu bankys iz kaidu laiku i tiksim pi taida zyrga, ar kuru arūt vairs navajdzās dzagūzis klauseitis. A myusu Bolám tak ņaizi jau vajdzās precātis. Kas par tū, ka drusku agrōk pajimš sīvu: apzadzeivōš i nikur naleišš — dzeivōš.

*

— Tāť, voi tōli mās brauksim? — prasāja Bolš tāvam, kod zyrgs nūtrukšōja nu Smiļtinīku pakolnim iz lelōs pļovys, kur rogovu celá slīdis plātās iz vysom pušom kai pavedīni ziernyukša teiklā.

— Brauksim kur naviņ tōļōk, dāls — tyvumā nikō lela nasagiuť, — dūmeigi atsacāja. tāvs. — M̄ysim nav kū klausātis ļaužu parunu, ka lobs cylvāks ni tōli ejmūt, ni nu tōlīnis jemūt. M̄ysim jōzaver, kurai maitai tik lelōks b̄ytu pyurs. Raudzās̄im mās pyrmōk braukť iz Kūdelim pi Viktorys. Esi kod naviņ dzierdiejš taidu sādžu?

— Vāļ nadzierdieju, tāť. Voi tōli tei?

— Iz tīnīni, Boleiņ, celá gobols. Pyurs tī izsūleits na mozīs, rādzās̄im dāls, kod sōkš pōrōk turātis, brauksim pi cytys. Tymā pusī

na vīna jaunivá ar bogotu pyuru. — Jezups īrōvá zyrgam ar pōtogu, tū steidzynōdams. Zyrgs pacālá kōjis i sōcá snīgu putynōt, kai tārauda putekli.

Na vokors, a svineiga zīmys nakts plātās sovā zvaigžņu gūdeibā pōri Kūdeļu sādžys izkaiseitom sātom, kod tī ībraucá smiļtiniši. Ar syltu, pateikamu gaišumu pa kaļnenim speidāja mōju lūdzeni. Vīnā ūtrā sātā īzagauzāja kaidis sunš voi nūdžeikstāja kur pogolmā snīgs zam vāla staigōtōja sūlim. Cytaiž styngs klusums mōcās izkleidūšom sātom i nōvī aizmygušim snīga klajumim.

Pībraucūt pyrmai sādžys vītā palykušai sātai, smiļtinītš apturāja zyrgu i, izkōpš nu komonom, gōja pavaicōt: iz kura pakolna dzeivoj Aļozs, Viktorys tāvs. Kod jys izgōja nu ustobys, tivleiņ lūgā sabyra cylvāku golvu skaudzá, i Bolš varāja dzierdāt: «Svōti, bļš Viktorai svōti!..»

— Lobu vokoru! Dīvs lai paleidz vysim, kas kū dora! — capuri nūjymdams, iz vysom pušom sveicynōja smiļtinītš, kod beja īgōjš nūrōdeitōs sātys ustobā.

— Vasaly, lobs vokors! Paļdis! — atskanāja sveicīni ari nu vysom pušom, jo poša jaunivá — Viktora sādāja aiz golda i adāja cymdus, jōs mōtá stovāja pi ceplá pōrta, mozgōdama traukus, a vacīs Aļozs beja atsastīpš gultā i zeida peipi.

— Napīlaid, Dīvs, kaidis šūvokor soltums! Máš braucám, braucám, i as monu, ka maņ jau mālá palik steiva i acš lypst citi. Tod soku, īsim, dāls, kur apzasiļdāt, jo vāļ nagrybi sovu tāvu par sokōrni rādžāt... — taidim vōrdim Jezups atsataisnōja par sovu īzarassōnu svešā sātā i vāļ nakts laikā.

— Voi tōli braukdami? I poši jiuš — tōlejamī? — rūkys priškautā slauceidama, apzavaicōja saimineica.

— Máš poši nu Smiļtinīkim, saimineic, i laidámās braukt iz piļsātu, a nalaimá, ka soltums viersā gryutu mīgu dzan, — Jezups taisnōjās tōļōk.

— Smiļtinīku as nazynu... Bet apzasyldot, siestitās taču — b̄ysit c̄imeni, — i Aļozinā pamōvā iz s̄ula pusi.

— Nūjām koč capuri! — Jezups ar aukiuni īgryudā dālam sōnūs, rādžādams, ka tys apsāda iz s̄ula ar capuri golvā.

— Kur tāv, Bōrbol, zynōt Smiļtinīkus, ka tovs ceļš ir tik nu ustobys iz klieti, nu klietš iz klāvu i atpakaļ, — nu gultys pīzasliejš, jāmā vōrdu Aļozs, ap nogu sysdams iztukšōtū peipi, ka poukšāja viņ. Jys beja bosom kōjom i vīnōs zamejōs drābjōs, jo naseņ atgōjš nu piertš, tik kū pavakariņōjš i dūmōjš apgulš. — As Smiļtinīkus zynu. Asmu na vīnu ŗaizi tī bejš. Jiusu sādžā, brōleitš, taisa lobys ōdys. M̄ysim tymūs godūs tī pataisāja divus kažukus — vīnu malnā, ūtru sorkonā krōsā i taidi makeigi meiksti izgōja: bōz koč ausī. Āj leitā voi saulī — nikas tīm nateik.

Tyka daudzi runōts par kažukim i soltū laiku. Tod par maizis cenom i lynu ražu, koleidz aizrunōja tik tōli, ka jau naizalyka vysai naporosts ari Smiļtinīku Jezupa teicīņš:

— Aļoz i tu, Aļozīņ! Pazaklausot, kū as jiusim saceišu: jiusim ir jauna m̄aita, maņ — dāls — laissim jūs vīnuvīt, lai dzeivoj ar Dīva paleigu.

Nu šīm vōrdim jaunivā drusceiņ sazatryuka, i ōtrom acim pazavārā iz Boli.

— Ak tu Jumprova svāta, dūmōju, kū taidu jys sacās! — smaidā aizsyla Aļozinā, kai par kū nagaideitu, lai gon jai šī c̄imeni jau nu poša sōkuma lykōs aizdūmeigi. I tod pībylda: — Parkū nā, smiļtinīš, parkū nā — nazynom tik, voi jaunī patikš vīns ūtram.

— Boļ, āj tak pazarunoj ar jaunivi. Kō tu siedī, kai leitā samierkusā vysta. — I Jezups pacālā dālu aiz rūkys, kurs vysu laiku beja aizmugurī klusiejš.

Pec šō pamūdynōjuma Boļš apmulsa vāļ vairōk, aizakaunāja a tāvam paklausāja — gōja i atsasāda Viktorai sūplok. Jaunivā drusceiņ

atsarōvā, tod pazavārā iz jō i ikūdā lyupu zūbūs. Bet dorba jei naatstōja i adāja cymdu tōļōk.

Vacī nūzavārā i pi sevš kotrs sprīdā, ka jaunī vīns ūtram pateik. Vysmoz Viktora nacālā ībyldumu.

I jī stōjās pi svareigōkō: vīnōtīs par dūdamō pyura lelumu. Tā jaunivā jūs pōrtraucā:

— Cik jam godu?.. — jei prasāja Bolā tāvam.

— Jau divdasmytīs pagōja... — tāva vītā par sevi izdvāsā Bolš.

— Nu, a maņ jau natōļ diviņ tik bīš. Voi tys nikas, ka as jam bīšu dreizōk mōtā nakai sīva?.. — jaunivā otkon grīzās pi vacō smiļtinīša.

— Vedekleņ! — īzasaucā svōts i, tryucīs nu vītys, pīskrāja i apglōstā jaunivi. — Tod jau lobōk, ka tu godūs esi vacōka — bīsi gudrōka par veiru i jam vysōs lītōs paleidzeisi ar padūmu. Tu mīsīm paleidzeisi saimnīkōļ, — taidys tik as mekleju sovai sātai par saimineicu!

Tod jys pīgōja i sapurnōja Boli aiz placa, saceidams:

— Tu, maiten, lobōk īzaver kaidis tā rīstivs! Kas par tū, ka jys godūs drusku jaunōks, a pazaver, kaidis jys kaulūs dūšeigs!

— Da, tai svōt: zyrgu mās dūdom, a aizjiuga gon navarom, — grīzās pi lītys jaunivis tāvs.

— Nā, Aļoz, kur rādžāts, ka zyrgu dūtu pyurā bez aizjiuga? — smiļtinītš pīzeimāja.

— Nu, labi — dūsim zyrgu ar aizjiugu, a tod navarāsim dūļ vairōk par divom gūvim.

— Trejs gūvš! — diktāja smiļtinītš.

— Na vairōk, kai divys, — steivājās. Aļozs.

— Tod lītys nabīš: mās brauksim tōļōk, — pīzacālā svōts.

— A kod mās dūsim trejs gūvš, tod navarāsim dūļ vušku — kai jiuš poši gribit... — aizrōdāja jaunivis tāvs.

— Trejs gūvš i četrys vuškys ar vysīm jārim!

— Nā, ka trejs gūvš, to divi vuškys b̄yš!

— Tod nikō nab̄yš! Boļ, mās braucom tōļōk! — tū pasciejš smiļtinītš izlyka sáv golvā capuri.

— Kū jau, vacīs, mās tá tiergōsimās kai žydi, — tá izamaisāja storpā Aļozinā. — Dūsim maitenái četrys vuškenis pyurā — pošim taipat̄ vāļ divys palikš. — Taidys skaistys, svōteņ, tūs atsūleitūs vuškenis: divys jau atsavádá: obys atvádá pa pōreišam. Tōm cytom šū laiku ari gaidami jiereni.

— Ni mās žydi asom, ni cyti kaidi nalōga ļaudš, — izastōjušū klusumu dreizi pōtraucá Aļozs, — a tai jau pijymts nu laika gola, ka tī svōti prosa vairōk, nakai tāvi sovom maitom var pyurā dūť.

Apmīrynōts ar panōkumim, smiļtinītš atsasāda, nūlyka capuri iz sūla i slaucāja svīdrus nu pīris. Sylta beja šei ustoba i jam palyka korsti ar kažuku mugorā, a korstōkō lita vāļ stōvāja priškā.

— Napraseitu as daudzi, kab nab̄ytu iz kō, — smiļtinītš tagad klōja apstōkļus valī. — M̄ysim zámis, kai jau sacieju, divpadsmit hektaru. Sāta sataiseita jauna, — nu sādžys atvádám tik kulu ar reju i pyuneiti. Nu, a tū jiuš pošī zynot, kū stōv sātu taisāt. Cik to naudenis nav jōizsiej iz vysom pušom. I tai maņ izgōja, ka pīzavádá bankā kōjis ikōrť. Lyni tūlaik beja dōrgi, par lūpim labi moksōja — atdūšu sok pec godim trejim. A tá kai nūciertá vysam cenys, tai porōds i šudiņ vāļ iz kokla stōv.

— Ā, to jiusim porōdi bankā ir?.. — nūvyļka jaunivis tāvs.

— Tai kai nagudrs, tu vacīs, tai vaicōdams, — tá gulōs iz Aļozu jō sīva, — voi tu patš ari esi nu bankys teirs? Cik taidu zyni, kurim šymūs laikūs porōdu nab̄ytu — tagad jau vyss pasaulš bankōs sadzeits.

Vacīs Aļozs apklusā, a smiļtinītš stōstāja tōļōk:

— Navar sacāt, ka m̄ysim porōds b̄ytu ļūt lels: tyukstūša latu i izlykts iz garim godim, a naudys vys vajaga. Par tū as vaicōšu nu

jiusu: kai b̄yṣ ar tīm latim?.. Tagad jau taidṣ pīrodums, ka pyurā dūd i naudu.

— Svōteṅ dōrgīs! — īzasaucá Aļozs, — naudys mās nikai navarāsim dūṭ.

— As jau, Aļoz, daudzi naprosu, — mīrynōja smiļtinītṣ, — trejs symti latu i gona.

— Dabasu Tāvs — trejs symti latu! Ak tagad symta latu nikur navar dabōṭ! Vysur naudys prosa: moksoj tu cylvāks bankōs, nūdūkli kotru godu lelōki, a kur tū naudu zemnikam jimṭ, kod vysṣ tik lāts palicṣ.

— Kai jiuṣ poši zynot, — smiļtinītṣ vīnaldzeigi nūrunōja, — kod naudys nadūsit, tod kōzom nab̄yṭ.

— Nazynu, nazynu, — dūmeigi kustynōja ūsys jaunivis tāvs, — nu, varb̄yṭ kaidu simteni vys jau kai sagrōbōsim...

— Par simteṅu i runōṭ nav kō — bez trejim symtim latu nikō nab̄yṣ!

— Nā, treju symtu mās nadūsīm, najám par ļaunu, svōt.

— Kod nadūsit, tod navajaga. Boļ — mās braucom tōļōk!

I vacīs smiļtinītṣ ar dālu lyka capuris golvā, čārās pi durovu klindža i beja jau siņçōs.

— Aļoz, sauç tu jūs atpakaļ! — pīskrāja Aļozinā veiram klōtu. — Cik to ilgi vāļ m̄ysu Viktorai veira gaidāṭ? — Par pīci godi atbraucá vīni svōti, i tūs pošus tagad prodzeisīm, da?

— Tāṭ, nu pīlic jīm kaidu simteni klōt, — lyudzās ari Viktora.

— Nu jau nazynu, tys puika maṅ nazkū navsā pateik: taidṣ kai naškatarāts izaver, a kai jiuṣ pošys gribit... — Aļozs atmátá ar rūku, pīzacálá i izgōja siņçōs svōtim pakaļ.

Pec laicená jys atsagrīzá, vasdams zam rūkys svōtu i jauniçi.

— Tai, svōt: divi symti i vysā! — Aļozs sacāja, sajymdams svōta rūku sovōs obejōs.

— Nā, ka nabȳš treju symtu, mās brauksim tōļōk, — svōts beja cītōks par akminá gobolu.

— Bet ticit, ka as nikai navareišu treju symtu sadabōt. Bȳš tak vāļ kōzys jōnūtur. — Labi, tai: divi symti, i par trešū symtu izraksteišu vekseli.

— Paļdis, Aļoz, par vekseli: vekseļu laiki jau progōjuši: gona pasauli mōnāt. — Trejs symti skaidrā naudā, atdūt pyrms kōzom i cauri, — tod dzerom tivleitȳ bucenī. Bȳš voi nā? — gola vōrdu cālā svōts.

Jaunivis tāvs nūzapyutá, savylka cīžōk iuzu auklu, i pīkryta: .

— Labi, svōt, lai palīk pec tova prōta, — sovam bārnām nikod nikō natyku žālōjš.

Tū pasokūt, Aļoza seja apzamōcá: slykti, ka tik daudzi naudys jōdūd. A nav ari vīgļōk sovā sātā maitu kai bādu turāt. — Lobōk bez bādys dzeivōtȳ, nakai ar bādu, — tū jam sīva beja tūrksūsá ausīs jau daudzi daudzi godu.

Niu tyka bucená nasta ustobā, svōts i jauničš lyugti nūvilktȳ kažukus. Tagad svōtu zyrgam palyka dōbula priškā. Saimineica dabōja svīsta, sīra. Jaunivá apvyllka svātdīnis drābis i raudzāja ar Boli sazarunōtȳ.

Vysi apzasāda ap goldu, ādá, dzārā i runōja par taisamom kōzom, koleidz gaili sōcá dzīdōtȳ.

— Laiks mȳsim iz sātu laistīs pi patimša, — gailu dzīsmis padzierdš, pīzacālā nu golda smīltinītš. — I pyrmōk kai mȳsu bārnī braukš pi roksta, lyudzu jiusus — Aļoz i Aļozīņ, brauktȳ apzavārtȳ, kur jiusu maitenái bȳš dzeivōtȳ... Pazavārtȳ, voi lelyjam pyuram ir kū preteim cālȳ nu mȳsu pusis.

Smīltinīku Jezups beja lobā prōtā, ka izadává izmīgtȳ tik lelu pyuru. Bolš ari nabāga nu jaunivis nūst, — Dīvs dūš, ka vyss bȳš labi leidz golam, vacīs smīltinītš dūmōja.

Na pavysam lobōs dūmōs palyka Kūdeļu Aļozs ar sīvu, kod svōti aizbraucá iz sātu.

— Jezus žieleigīs, kaidi laiki pasaulī apzagrīzá, voi beja seņōk dzierdāts, ka jaunivái jōdūd nauda pyurā? — gultā atsaguldama, nūzapyutá Aļozīnā. — Kur plyks pasaulš caur tīm porōdim palyka — dzanās tagad pec naudys kai nazyn pec kō. Gotovs sevi pošu par tū naudys latu pōrdūť. — Atlaid, Dīveņ, grākus i vainis.

— Nadūd, Dīvs, kaidi laiki, — pīkryta Aļozs sīvai, gultā grūzeidamīs nu vīna sōna iz ūtru. Jam sirdī smáļdzá, ka tik daudzi vysa beja izsūliejš maitai. — Tagad taidi tī jauniči palyka, — jys nūšņōcá, — ka dūtu kas, sacāsim, tyukstūšu latu pyurā, to — nu, as nazynu, kū jī bȳtu gotovi apprecāť.

*

Meikstu vītu pataisāja Viktora, kod jōs veirs Bolš atsagrīzá nu kara dīnastš. A Bolš nagōja tymā gulātu, jys paklōja deči iz sūla i tī nakti pōrgulāja. Ūtrā vokorā Viktora paklōja vītu jam iz sūla, a jys gōja atsagula iz greidys.

Biedeiga staigōja apleik Viktora i navarāja saprast, kas ar jōs veiru pa kara dīnasti nūtičš.

Tū rādžāja Jezups i kaidā vokorā izamināja Bolám:

— Viktora tak ir tova sīva, kam tu jū tai apbādynoť?

— As nagrybu zynōť taidys vácis par sīvu, — Bolš skorbi atciertá tāvam, pajámá blisi i aizgōja iz bierzis pusi švilpōdamš.

Kai tāvs, tai mōtá raudzāja Bolám īrunōť, atgōdynōja lauleibys sūliejumu svātumu, stōstāja par sadereibys, par uzticeibys pīnōkumu, a Bolš palyka pi sova prōta i nagrīzá iz Viktoru ni mozōkōs viereibys. Kai tik vokors, jys jámá rūkā blisi i gōja iz bierzi, kai patš sacāja, rubynu medeitu.

Viktora sādāja iz ustobys slīkšnā, auklāja sovu dieleni i klausājās, kai pa vokorim aiz bierzis līksmi trallynōja nazkaida laksteigola. I jei skaidrōk saprota Bolá medeibys.

— Rubynus Bolš sauda, — rādžāsīt, kaidu rubineicu jys sáv nūmedās, — jei saryugtynōta sacāja veira mōtái, osorys slauceidama.

Jezupíná tagad īgōdōja: tī aiz bierzis, Lazdānūs dzeivōja tei šyvieja Łodzā. Taida mōk puišus pīvylynōt. I Bolš pa vokorim iz tīni it medeibōs. Jei atmiņ niu ka paļ leidz dīnastái Bolš pa řaizái iz tīni gōja...

Jezupíná otkon sōcá runōt iz dālu, ka nav labi atstōt sīvu vīnu i pošam dauzātīs pa naktim nazyn kaidōs medeibōs.

Bolš sapīka.

— Labdari taidi, — jys sacāja, — par vālu jiuš maņ sīvu īdávát, vajdzāja drusku agrōk: kod vāļ kōjom nastaigōju. Tod nu sīvys nikur tōli naaizītu. Par sīvu deļ maná jiuš nazaryupāját, sīvys sáv as patš dabōšu, a ka jiusim vajdzāja lelu pyuru īgiuť, to izmontojit, as nalīdzu.

— Puika, prūti kaunu, tai runōdams! — sadusmōts aizaklīdzá Jezups.

— Vajdzāja táv pyrmōk kai vacōkam cylvākam, tāt, prast kaunu tod, kod munu ōdu mauci kai iz mokšora kōša i patš sveisdams pyuliejīs, lai tik lelōku pyuru izmokšorōt.

— Kas tei par runu? Ōrā nu munys sātys, nakauná! —

— As īšu ōrā i aizišu. — A jiuš varāsīt lelū pyuru izmontōt leidz golam.

Bolš kai gōja tū vokoru, tai aizgōja pavysam. Řaizī ar jū pagaisa nu Smiļtinīku pūsis i šyvieja Łodzā. Viktora raudōja dīnom i naktim, koleidz atbraucá jōs tāvs — Kūdeļu Aļozs i aizvádá jū leidz ar bārnu iz sovu sātu. Tagad pīzagōja Jezupam vysu pyuru atdūt atpakaļ. Siermū kāvi, divys gūvš aizdzyna iz Kūdelim, a vysu cytu beja jōatleidzynoņ naudā. I vāļ Kūdeļu Aļozs īsnādzá tīsā: lai samoksoj par Viktorys nūstrōdōtū laiku:

Ryugti sazavībá i zamu nūlicá golvu Jezups.

Jezupīnā, aptvardama nūtykušū, īzasaucá:

— Na kō cyta, kai m̄ysu pošu vainá — nūmaitōjam Boleiti, nalaikā appracynōdami!

Na tik Bolš viņ beja nūmaitōts — dzysa dīnenis i Viktorai. Koč tāva sātā jai maizis natryuka, tak nu maizis viņ cylvāks jau nadzeivoj.

Grauzá Viktoru mōtis pōrmatumi, ka jei namōciejusá dzeivōt ar veiru, — ka b̄ytu veiram loba sīva, veirs namekleitu cytys! Koč i pajámá saimī, a nabeja ar Viktorys stōvūkli apmīrynōts jōs tāvs. Jam paspruka pa řaizái vōrdi, ka Viktora, vacūs godūs b̄ydama, pazadzynusá pec puikys. Greizi iz jū vārās ari jōs brōlš Leons, kurs beja kara dīnastī, kod Viktora apzaprecāja. Jys mōsys bārnu bīži saucá par peikstuli, lai gon mozīs Doneiņš beja vysai rōms biernensš. Gryuši panasamys beja ļaužu aprunys — tagad kotrs varāja nu Viktorys pazasmīt, patīsōt jū kai pošam pateik — jei tyka pacalta ļaužu volūdōs.

Par vysu vaira jū ādā jōs pošys mīlesteiba pret Boli. Tei naprōteigō, nažieleigō, sirdš ašni syucušō mīlesteiba, kaidu atsagoda pa laikam dzeivī rādžāt, kod veistūšis vacums kōreigi lypst jauneibys suleigumam klōtu, kai caur tū patš atzālť grybādams. Šaidys mīlesteibys nūjimtīs naprosa daudz mīlesteibys pretim, aizmierst sovu pašcīni, vysu pīdūdams, tik — koč rādžāt, koč just tyvumā īcerātū cylvāku, elpōt jū pošu gaisu, kū īmīlōtīs. Viktora, naradzūt vairs Bolá tyvumā, veita i neika ar kotru dīnu i stuņdi kai augs tuksnešu smīlkti, kod tam pītryukst veļdzis. Bārna bryunōs actenis jai naaizmierstami atgōdynōja Bolá skatīni. Padūmojūt viņ, kai jōs Bolš tagad sleigst cytys skōvīņūs, sajem cytys mīlynōjumus i glōstus — Viktora izaudzāja sáv kryutīs vāļ rejeigū greizsirdeibys tōrpu, kas plūsāja jōs sirdi gobolūs.

Taidā dzeivī napagōja i pušgoda, kai nu Viktorys palyka tik cylvāka susātivs, dorbā jei vairs, kai soka, i cysys napōrlauzá.

Atsaroda tod jai vāļ kaida mīseiga kaitá, kas jū galeigi nūguļdāja gultá, i pec dažom nedeļom jei jau aizsacāja sáv myužēigū dzeivōšonu.

Ap tū pošu laiku, kaidā slápnā rudiná nūvakarī Smiļtinīkūs īzagrīzá Bolš. Ar pazudušō dāla pazemeibu jys vārá tāva sātys vōrtus. Tai kai jys tāvam i mōtái beja vīneigīs bārns, to nabeja gryuti sajimtū pīdūšonu. Tik mōtá, zeimōjūtīs iz sorkon-motainū šyvieji Łodzi, īzavaicōja:

— Nu, i kur tova tei sorkonō lopsa?

— Kam maņ jōs!... — Bolš, kauneigi acš molā nūgrīzdams, atsacāja, i tad apzajimšonys cītumā sazavylka jō seja. — As jai nabeju pyrmīs, i partū nagrybu bīt jai pādejīs.

Kai zynoms, aug syunōklūs taidi augi, kurus par vaivarōjim sauc. Skaisti, bolti zīdeni i smaržeigi pi tam — soldona, reibynojūša tūs smarža. Vajaga tik jūs nūplyukt, paturāt rūkā, pazavārt, paūšt drusku, kai — palīk nalabi leidz viemīnám, tī dreizōk jōmat zámī, jōzasteidz otrōk ōrā nu syunōklá, i nazagryb vairs i pazavārt iz tū pusi kur vaivarōji aug.

Korstō mīlesteiba

«Septeini pōtori svātījam Jezupam, — lai teik Salinīku Seimanš maņ par laulōtu draudzeni. Tu, laimeigys lauleibys patrons, paklausī munu mīleigū lyugšonu, lai tys jaukīs puīka nadūmoj par cytu maitini...» I Lyuzinīku Dōrtá, nūzamusá ceļūs i nūlikusá gaļveni drusceiņ iz sōnim, pacālusá acš iz Jezupa svātgleznu oltorā, sirsneigi skaitāja septeinus pōtorus. — «Atsadūdu tovā glōbšonā, lai gon dzierdieju, kū vacōs maitys soka — ka slimeiba, nōvā dreizōk pōriš, nakai svātō lauleiba garum paiš, tak tycu, ka tik ar tovu paleigu dabōšu Salinīku Seimani par laulōtu draugu...» Pōrmatusá krystu, Dōrtá vīglōkim sūlim izgōja nu bazneicy, nakai atgōjusá, i jōs seji cauri ryuņu ānom izavyzuļōja skaistys cereibys starenī.

*

Tūlaik Lyuzinīkūs beja māslu tolka, beja sabraucš daudz jaunu puīšu. Kod pušdīņōs zyrgus atjiudzá, taļcinīki ar vōrdeitōjom saskrāja pļavenī. Jī vōļōjās pa zōli, laistājās ar iudini i trokōja, cik dvāselá násá. Dōrtá beja leidza, tī jei jāmās na tai daudz ar cytim kai ar Salinīku Seimani. Izarōvā nu rūkom vīnam ūtram i vys glaudās klōtu Salinīku Seimanám. Tū nūzaverūt, mōtá jū pasaucá nūmaļ: «Kō tu vys ar tū Seimani — kaidš jō tāvs saiminīks: catūrta dalá šņūris teirumā. Mīdzīs tyvōk pusinīku dālym, to bīš, maiten, kod navīņ, kai ļaudš runoj: galis da valis, pīna ik dīnys, ols bez gols. A pi taida Seimaná var izīņ, kai dzīsmī dzīdīs: malnys maizis naraudzeisi, boltōs — acim naredzeisi. — «Nu, a ka Seimanš, māmeņ, maņ par vysim lobōk pateik,» Dōrtá kauneigi atsacāja i palyka pi sova prōta.

*

Kur nu lelō celá Lyuzinīkūs nūzagrīž šaurs, zōli apaudzš celenš, ir mozs vacaineitis styureiņš ar siermu akmini, ōriskim bierzenim, puču zīdim pōrklōts. Pavadeidama Seimani nu tolkys,

Dōrtá sacāja, ka pec tik gara celá jōatsapyuš i īzasmiejusá nūzamátá iz akminá. «Ai, cik vāļ sylta sylna tá!» jei īzasaucá, i Seimanš, paraudziejš, kai sylna iz akminá teišam sylta, nūsáda jai sūplok. Akminám apleik gluži bryuns klusāja sorkonīs ōbulenš, zōli pagaisa jōnīnis, i tik žyuzūņu boltý zīdi speidāja tymsai cauri. Pošys pušnakts gōja viersum, a varonō zidūnā dīna vys vāļ nadūmōja nūdzišt i nu tōlejšim zīmelim klōja zaļgonu atblōgzni par zámi kai sovys tveiksmis atskani. — Voi pasauli ir maigōks kūks par jaunu bierzeni, kod jō kuplōs zoru pynkys tikkū pleivoj nakts vieja snaudā i boltýš stumbrys speid pušnakšu blāzmā snīga boltumā?.. «Kod tu esi maņ tyvumā, as nagrybu nikō cyta vairs pasauli...» dzilā maigumā atsazyna Seimanš, i Dōrtá, kai tō tik gaidiejusá, jam mīleigi pīglaudá sovu mozū gaļveni.

*

Dōrtá, atgōjusá iz Ōžinīkim, brōlānam Ontái rōdāja viestuli. Tymā laikā viestulis sajámá karaveirs kur tōlyjā Taškentā voi tivlejā Vitebskā, i viestuļōs nabeja nīku: nūmirš tāvs, voi — jau mienēsš kai paglobōta mōtá, pajiems sīvu brōlš voi — gunšgrākā sāta nūdagusá. Dōrtis brōlāns beja gōjš tōlyjā pogosta školā i mōcāja raksteitū skaitāt. Dōrtái viestulá! — ustoba nūklusá, vysī gaidāja, kū svareigu dabōš dziedāt. «Dōrgō pyupalená!» krīvu burtim, bet latvišu vōrdim raksteitū viestuli lasāja Ontá. «Nazynu, laimeigs voi nalaimēigs beja tys vokors, kas mýsus savádá... bet tevá navaru aizmieršt... Tu maņ rodīs kai peonejis zīds, kas tveikst maja sauleitī.. kū nūplyuc zōļu dīnā muna mōtá i sīn vīnā puškī ar palākom veibūtņom... Palāka veibūtņá as asmu, i maņ prīca, ka tei var tikt bazneicā nūsvieteita ar sōrtū peoneji... Muna sirdš tveikst... Svātdīnis naktī aizīšu pi tevš... Gotovs cik tōli īt, lai tik varātu ar tevi sazatikšt... Palīc vasalá, pučeitš... Tovs jaunīs draugs... Seimanš Salinīks.» — Vysi atvīglynōti nūzapyutá: viestulī, paļdis Dīvam, nabeja nalaimis viestš — gōja runa tik par sirdš tveiksmi i pučom...

Dōrtá viestuli ryupeigi salūcāja, uzmaneigi ilyka aplūksnī i, lai tei nasazaburzeitu, aizlyka pōtoru grōmotā aiz vōka.

*

Vokorā Dōrtá ilgi sādāja iz vacainis akminá, tymsā gaidāja sovā puču dōrzenī pi lūga, Seimanš naatgōja. Skumeigu sirdi jei atsagula i gribāja jau aizmigļ, kod pi lūga nazkas vīgli pīsyta. «Seimaņ — voi tu?» — Dōrtá klusom apzavaicōja. «Izjám lūdzeni i kōp ustobā — ōrā naišu: baiļ, ka vacī naizdzierst...» ikōpš ustobā, Seimanš izcaltū ramenī islāja lūgā atpakaļ. Tod vārās, kur Dōrtá, kai... syltys rūkys apjámá jō koklu, maigs, kvālūšs augums spīdās klōtu, i tymsā viļņōja vīns kluss vōrds: «Mīlš...» Seimanám soldā reibumā patyka aizmierš sevi i vysu pasauli. Apčārā Dōrti i snādzá jai dedzeigu skūpstu — skūpstu, kas, viļņōdams bēteibys dziļumus, ar tik svaigu prīcu apskolōja sirdi! Ni Seimanš, ni Dōrtá namanāja, kai progōja jyusmeigō naktš, kai lūgā laidās reita gaisma, Duravenis īzačēikstāja, i iz slīkšná pazarōdāja Dōrtis mōtá, saceidama parostūs vōrdus: «Dōrteit, maitēņ, celīs — laiks gūvš slaukt...» Seimanš niu tik atvārā acš, tryukōs i kai šautra vīnā rōvīnī ciertās lūgā. Stykly viņ nūdžinkstāja ap ausim, ramená izamaucá koklā kai sokys, i jys najuta zámis zam sevá, koleidz nabeja izskriejš dōrzam cauri. Nu cylvākim, kū celā satyka, jys grīzā acš molā i nazyn parkū atminājās, cik jūceigs aizvakar beja palicš jūs sunš, kas saprota īzazagļ pīna kambarī i tī vīnam pūdam nūlaizāt kriejumū. Mōtá jū nu tīnis padzyna ar slūtys kōtu, i tik kauneigs jys, nabadzenš, pec tam izavārā! ..

*

Ilgi kleida Seimanš gar upis molu, — pōrzīdāja sorkonōs mōkuļu rūzis, izavālā nu pakolna zaltains mieness, kod jys īgōja ustobā, aizdādžá sváci i rakstāja viestuli: «Dōrteit, zalta zierneit! Navaru aizmierš tōs naktš, kod beju pi tevá. Naspieju saprast, cik laimeigs beju tūlaik i vāļ tagad asmu. Ausīs nabeidz skanāt tovi mīļ

vōrdi, i muna sirdš tveikšt i kvāloj... Kur tik klausūs, vys dzieržu tovu bolsu, kur verūs — radzu tovu vaigu. Tevā pylna zámá, tu esi dabasūs, vāļ vairōk — dzeivoj munā sirdī. Naīt mīgs maņ, otkon grybātu bīt pi tevā, ūdzeņ, kod ōrā vāsmoj taida smōrdeiga nakts. Muna sirdš tveikst i kvāloj vys cīžōk... Varbīt tu jau guli pošulaik, kod as rokstu šū viestuli, — lai zīd tāv rūzis sapynā, i tu pošā — esi kai bīteitá, kas syuci mīgā soldonumu nu sapynu zīdim. Kai grybātu jimt bolūža spōrnus i laistīs pi tevā! Muna sirdš lismoj i dag... Mīlesteiba iz tevi palik vys korstōka!.. Dzeivoj vasala, mīleit, bučoju tevi (tá jys izrakstāja cyparu 1 i tod nullis vārtinī par vysu lopys pusi) raižu!»

*

Par pyrmū Seimaná viestuli ļaudš tōli runōja, ūtrū — jys vairs krystamōtái naizticāja — násá patš. Ilgi meidājās Lyuzinīku dōrza molā, koč nakts beja apzamōkusá i viejenš škurynōja kūku pazaris. Jys saleicš pīzalavāja lūdzenám, aiz kura gulāja Dōrtá. Lūgā rōdājās jauna, bolta ramená salauztōs vītá. Tū radzūt, jys pīleika vāļ zamōk: ka tik naaizarej sunš, ka tik jū kas napamona. Pīspraudš viestuli ramenái, patš atsarōvá aiz jōņūgu kryuma. Ustobā vyss palyka klusu, i viestulá boltōja tymsā. Kai darāt viestuli Dōrtái zynomu? — Reitā var kurs cyts sātá agrōk pazacáļt. Tīpaļ zam ōbeļneicys gailynōjās dažys ūgleitis. Tī vokorā tyka vōreitys vakarinis, lai pōrōk napītveicātu ustobys. Seimanš atvyļka nu žogoru skaudzis sausu prīdis viersyuneiti. Tū izmátá gunkura vītai, i patš aizleida dōrza tōlōkā styurī: — dreizi viejenš skjōs īpyušč līsmi, i Dōrtá, jausdama lūgā gaismu, pazamūšč īraudzās viestuli. Viejenš līsmi īpyutá, tei pazacālá lelōka, nakai Seimanš beja gaidiejš. Sōrtom māļom pazastīpá, apzaveja sevī, tod īzasyucá ustobys cysu jumtā. Satviers golvu rūkōs, ar ļaundara namīru sirdī Seimanš skrāja iz Lyuzinīku syla pusi.

*

Iz vokora pusi dryumī dabasi nūzagīdrāja, gaiša sauleitá pazarōdāja nu mōkulim i laidá dažus storus restom aizklōtā lūgā. Leidz kai jauna gaisma paspeidā jauneklá palākijā seji, acis gaišōk īzakvālōja dzeiveibys guntená, jys, senejōs atmiņōs pazamūdš, klusom sacāja sáv, sovai dvāselái: «Muna mīlesteiba! Tu beji korstōka, nakai vajdzāja. Tu sadadzynōji vysu, kas viņ maņ beja. Sadaga muns cylvāka gūds, sadaga skaistōkōs jauneibys cereibys, sadaga poša dzeivōtgryba — sadaga muna dzeivá! As tagad kai malns izkiupiejš nūdagulš vōrtūs soltyjūs palnūs.» Tai sacāja sovai dvāselái Salinīku Seimanš, kas beja nūtīsōts iz pušūtra goda cītumā par Lyuzinīku sātys nūdadzynōšonu.

Dzeivīs myrūņš

Azara Gaileišūs bāris: nūmyra Mozīs Eliass. Bāru dīnys reitā nabeja radzams, ka Gaileišūs voi aplicejūs sādžōs — Ūšinīkūs i Garančūs kiupātu škūrstyni ašt vōrejūt, partū ka iz vokora pusi leli i mozi, kai vaci, tai jauni laidās iz bārom.

Ar dzīdōtōjom viņ apsāda trejs goldi. Puiši nūzamátá iz sūla gar ceplá molu i iz beņčim pi durovom. Tīpať pi durovom iz šaurys, bierzenim apspraustys lōvenis gulāja myrušīs Eliass. Pusaudži i bārni moz rōdājās ustobā. Tī izaturāja siņčōs, kur varāja justīs breivōk i deļtō pateikamōk pavadāť bāris.

Rauduleigys i bezgola dryumys skanāja saļmys i skaiteišonys nu vacūs pravīšu rokstim. Šōm ebrejiskōs dvāselis gaudom latvišu gors navarāja leidzskanāť pať bārōs, koč nōvá i bāris — kas dryumōks par tōm? Cylvāks pīdzymst, aug, celās apzinī i spākūs, tod — kritīņš atpakaļ. Kai vysa dzeivá — veļteigs sapyns. Syltō, jīuteigō mīsa pazataisa par soltū zāmi, a gors — kur gors palīk? Voi tys nav kai usnis pyuka, kas atsaraisiejusá nu sieklineicys aiz navareibys tukšuma šyupojās gaisā? Voi taipať gors naaizīt bezgaleibā, kaidu napazeistamu myužeibys vieju dzeits, kas zyna, iz kureini i pi kō?... Izsvīžūt acš myrušam, atīt drausmeiga nūjauta prōtā: řaiz táv pošam bỹš gaisusá cītō zámá zam kōjom, i kū tūlaik?..

Puiši partū daudzi nadūmōja. Jī peipāja i sovā storpā vádá sarunys, kaidys arvīnu teik runōtys bārōs. Par gaidamū lynu sieji, par laiku, kaidys šūgod paradzams iz sīna plōvi. Par tū, kai dažs zīmys naktī maļdiejīs iz lelō azara, nu patmaļom braukdams, voi otkon kai jauneibā vacū naudu racš i kū tod pīredziejš. Mozīs Eliass, gulādams sovu pādejū nakti storp dzeivijīm, rōdīs, tū vysu viereigi klausājās, sacielš dzaltonōs ūsenis iz augšu i uzacš saviļcš uzmaneibā, Taidys pať lītyš jys patš beja pōrrunōjš cytu bārōs,

kaidys niu cyti runōja jō bārōs. Taipā kai vysōs cytōs bārōs, i niu aiz durovom gryustājās narōtnī puikys i jaucās sovā storpā.

Laiks vylkōs iz prišku i beja jau pōršliučš pušnaktim pōri. Dzīdōtōju bolsi vairs nabeja tik suleigi i skanāja gurdōk i vīnmuleigōk. Ūsinīku Gausō Mōra jau sōcā ar golvu kiukōt i īkņōbā ar dagunu pōtoru grōmotā. Garanču Magdusā, rādžādama tōs vōreigū seji, pōrvylka jai ar pōtoru grōmotu par lyupom. Mōra, acš paplātusā, sōcā škūrstāt sovū grōmotu, meklejūt dzižamōs vītys.

Puiši žōvōjās vīns pec ūtra, tūs sarunys beja izseikušys. Cyti nu jīm izgōja siņčōs daži jau ōrā sādāja iz sūlenā. Bārni siņčōs palyka daudz rōmōki. Cyts nu jīm īgōja ustobā i, gaļveni pīškībš tāva placam, snaudā. Cyti tōļejamōkī bažeigi vārās siņču lūdzenī, rādžādami, ka maja naktái cauri jau sōc rōdātis moza dīnenā austrumūs, runōja par īšonu iz sātu: reitā bēs agri jōzaceļ gonūs dzeiņ. Taidus Gaileišu bārni aizrunōja:

— Nu, pagaidot vāļ mozu drusceiti laika, pacītī! Mās zynom, ka dreizi goldā likš vakarinis. Peirāgi bēs. Madu dūs.

Kod saļmys beja nūdzīdōtys, pazarōdāja saimineicys boltim priškautim. Teinái, kas stōvāja styurī pi durovom, pacālā vōku i sōcā tymā sakōrtōt iedīņus pasniegšonai goldā. Sprauslōja kļockys, grīzā peirāgus rykōs i bārā pupys muļdeņōs. Pupys — bārū iedīņš nu laika gola, — lai bārinīkim bierst osorys kai pupys, apraužūt myrušō cylvāka liktini.

Garanču Andrivs, sādādams iz beņča natōli nu Eliasa kōjgalā, vīnai nu saimineicom sacāja:

— Pazaver, sīvysmōt, kai Eliass guļ — dūmōt, ka jys dzierd gon, kai par jū dzīsmis Dīvam dzīd,...

Uzrunōtō pīgōja pi Eliasa lōvenis galvgalā, kur zam apzakōrušim bierzenā zorim vōji daga divi svāceitis, pazavārā myrušō bōlyjā seji i nūzapyusdama atbiļdāja:

— Tai jau soka, ka myrušis cylvāks leidz tam laikam vāļ vysu dzieržūt, koleidz nateikūt nu bazneickunga pōrsvieteits. Kod bazneickungs pōrsvietej, tod myrušis vairs nikō nadzierd... Ak, Dīveņ... myužeiģō duseišona...

Garanču Andrivs, tys patš Andrivs, kas, bȳdams par lȳpu gonu kōzōs, na ŗaizi ir īvedš zyrgu ustobā, izcielš vušku iz jumta voi cytaidu jȳku taisiejš, grīzās otkon pi saimineicom:

— Krystamōt, cik as nȳzavieru, to mȳsu Eliass voi tik nadȳmoj kō darāt.

— Kū?.. — nasaprasšonā pazagrīzā vīna nu saimineicom, uzmaneigi pazavārdama iz myrušō.

I redzi — Eliassam drusceitȳ pakustāja kōja...

— Vedekleņ... mīlū mōseņ... — ocu nanȳlaidama nu myrušō, atsakōpā saimineica i ar steivim pierstim īzačārā pierdukņōs obom pōrejom. — Kū as pamanieju? — Eliass kustīs... Eliass dzeivs...

Niu saimineicys sōcā tiemāt Eliasu. Vārās i puiši, kas sādāja tyvumā. — Patīši — Eliass paškībā kōji, kai tei jau bȳtu nȳtierpusā nu ilgōs guleišonys, i tod pavylka tyvōk iz lōvenis molu... .

— Oi Dīveņ!.. Eliass dzeivs... Eliass cāļšis!.. — sausā bolsā īzaklīdzā saimineicys i tei caur tȳ mātās pa durovom ōrā. Nu jȳs skriejīnā sacaltō gaisa straumā nȳdzāsā svāceitis pi myrušō. Pi durovom palyka tymss.

— Eliass kustynoj kōjis... i svācis dzieš. Eliass celās jau!.. — šausmu nȳmōktā bolsā saucā veirīši, dȳdamīs pi attaiseitīm lȳgim, lai tyktu ōrā.

Pizatryuka dzīdōtōjis. Apzagōzā sȳli. Nȳzarōvā goldim apsagys. Svācis apdzysdamys vālās zāmī. Saduza lampa. Tvaneigi dyumi nu svāču dekȳtom pīplyudā tȳmsijā ustobā i sakusa ar veistūšūs bierzeņu smōrdu. Ar naprōteigim izbailu saucīnim, vīns par ūtru krysdami, lȳgūs i durovōs spīsdamīs, bāga ōrā bāriniki.

Vysi sastōja pogolma tōlōkā styurī i gaidāja. Gaidāja, kod Eliass leiš pa durovom voi pazarōdās lūgā. Tys naboga Mozīs Eliass, tys seikīs čōpōns, kura dzeivis laikā nivīns vīneigīs nazabeida. A tagad bārinīku pulks nu jō soltōs baiļōs treisāja, storp jīm i Eliasu beja nūzastōjš nōvis svešums.

Eliass nazkū nazarōdāja. Drūšsirdeigōkī dabōja luktura i gōja poši ustobā pazavārt, kū lobu dora pīzacālušīs myrūņš. Siņčōs īgōjuši, jī rādžāja, ka par ustobys sliksni, kai bāgļ grybādams, bet kōjai sleižūt pakritš, gulāja Garanču Andrivs. Jō plaši atvārtijōs acīs i pōrškībtijā mutī, krampaini savylktijōs rūkōs beja vārojamys nōvis sastyndzynōtys brīsmeigys bailis. Iz kōjom jam, kai pakaļ dzeidamīs, beja izagulš myrušīs Eliass. Kod Eliasu pacālá, lai nūguldeitu atpakaļ iz lōvenis, tyka radzama jam ap kōji apsīta aukla. Auklys ūtrs gols beja pīsīts pi Garanču Andriva kōjis. Vīns nu pušim tod izgōja pogolmā i sacāja bārinīkim:

— Ejmit īškā, nazabeistit! Navys myrušīs Eliass dzeivs, a Garanču Andrivs ir nadzeivs.

Stypris saiminiks

— Hm, lobs! — Gryžu Pītrys nūryucá, pakryuti nūglōstiejs, i atlyka bļūdu pi molys.

Beja aizaturiejusá druska ols nu tolkys laika vīnā bucenī. Vāsijā pogrobā nūzastōviejs, tys dzidrs i dzierkstūšs kairynūši vyzuļōja bryunijā mōla bļūdā.

Pītrys nūsāda iz bucenis sūplok ols bļūdai:

— Hm, Gryžu Pītrys — styprys saiminiks! — jys pošapzineigi nūdūmōja pi sevš skalis dūmys. — Stypram saiminīkam nikod ols naizavad: nu tolkys laika tyka kū dzárť leidz pošai rudzu pļōvái. Tagad, veris natōļ Mōrys dīna — bỹš jōlik jauns darīņš. Tod iš Mikeļdīna, apkuleibys, — tymōs bez ols naapzaiš.

Pītrys otkon pavylka nu bļūdys.

— Hm, Gryžu Pītram cyti lai naīt ni klōtu. Kaimini pať — ar mūkom dažs sagrabynoj mīžus i apeineišus, lai koč pōrs řaizis godā izdareitu olu. I kod izdora, tod par dīnu, lelōkīs par divom teik vyss izdzarts leidz ar miļom. A kaidu trūksni tod saceļ, kaidus putekļus jauc! Cytuřaiz vāļ nūzaplyuc kai cōli. Teiri kai pec parunys — izdzer par santimu, dzārumu rōda par latu. Lupotys, vairs nikas.

Pītrys izvylka bļūdu leidz dybynam. Skaneigi pīsyta topu bucai i izgōja nu pogroba.

Jys atsasāda pogolmā iz sūlená puču dōrzená molā i nu sātys pakolna vārsá skotu iz laukim, kas beja priškā.

Saulaina svātdīnis pīvakarā zeļtāja rudzu stotus, kas bīzōs ryndōs stōvāja teirumā. Kvīšu dryvā licās iz zāmi vara bryunōs vōrpyš. Auzu lauks, tik kū sōčš bōlāť, kai myurš aizaplāta leidz mežmolai. Ganeibu aplūkā, īraudziejs pogolmā saiminīku, īzazvīdzá ierzeļš.

— Hm, Gryužu Pītrys — styprys saiminīks! — dzilā pošapzinī patš sáv pascāja Pītrys. — Pazaverit, kas gribit, kai vyss aug, kai celās Gryužu Pītra teirumūs. Kvīšim vōrpys kai vōlis, auzys kai nīdris. Rudzi beja taidi ka tik kū varāja tūs nūcieršt. A kur zámis plateiba: aramzámis viņ divpadsmit hektaru, vysa divdesmit trejs. Parōdit apleik kur taidu saiminīku, kam b̄ytu tik daudzi zámis! I tod lūpi — kryumu ganeibōs staigoj pīcys gūvš. Pīna dūd tik, ka i pusis pošu saimá navar apāšt. Trejs zyrgi ir Gryužu Pītram: ūtrōs škirys ierzelš, kává kai laiva i vāļ trešis zyrgs ir, styprys, spāka godūs.

Kas sacās, ka Gryužu Pītrys nav styprys saiminīks?

— Hm, Gryužu Pītrys ir cylvāks, kai soka. Patš ir cylvāks, i ari jō bārni teik ļaudīs. Vacōkō maita izgōja gimnazeji i tagad pogostā roksta iz mašinis, ka pleikšys viņ īt. Jaunōkō — Ūoná vuicājās mōjtureibys školā. Augumā lūkona kai jōs mōtá i mudra — taida ilgi naaizasādās sātā. Bet lai tik rauga — kurs kotrs Ūoni napajimš vys, ar puisi vāļ parunōš Gryužu Pītrys. Parunōš, i nūsvārš kai iz svorim: cik patš sver, i kaidis svors jō sātai.

— Hm, bet kod Jōnš, Gryužu Pītra dāls, zīmā braukš svōtūs, tod — lai kōjōs aun lelys veizis divpadsmit ūsom: iz kotrys ūsys jam b̄jš pa jaunivái. Naatsakauš nu maitom. Bet pi kurys kotrys gon muns Jōnš svōtūs nabraukš — sōkš nu augšys. Malnai sveitai napīstōv palāks īlōps.

Pītrys lobsajiutā nūkrektš, pakosa sáv zūdu i pagrīž acš iz celá pusi pazavārt, voi nabrauc iz sātu kurs nu jō bārnim. Reitā vysi trejs aizbraucá iz oplōtu.

— Hm, tei b̄jš Ūoná, — Pītrys pazeist sovu maitu pec zylō tārpa, — bet ar kaidu puisi jei runojās tī iz krystcelim?...

Pītrys sōc maneigōk īzavārt. Ūoná stōv, atsaspīdusá iz ritiná, i nazkaidis puisš meidōs tīpaļ jai klōtu, grūzeidams sova ritiná styuri. Pītrys gaida pailgu laiku, koleidz svešis puisš nu Ūonis atsavoda, i jei straujim sūlim dūdās iz sātu, ritini rūkā dzeidama.

Saulis i vosorys vieju apauklāta, pylna svaiguma i liksmis, Ļoná iit pogolmā. Byudi zīd, kai mogonys jōs pošys puču dōrzeni. Acīs sakūrta taida dzeiveibys gunš, kaidu pazeist tik jauneiba, kod tai pīzaskar varonō mīlesteibys kvālā.

— Siestīs, mait, atsapyuti, — Pītrys nūrōda iz sūleni sāv sūplok.

— Cik korsta šudiņ saulá, tāt, kai iztveiku braukdama, — Ļoná slauka sakorsušu seji, a sōrtums nadzīst.

— Pušdīnis beja tveiceigys, pi vokora palyka vāsōks. Tu varbūt pōrōk strauji iz ritinā brauci? — Pītrys sōc īsōnš tiemāt, maitys seji.

— Nā, as brauču lieneiņom, — Ļoná atsoka, pamat namīreigu skotu iz celá pusi i saprūt: tāvs nu šajīnis bījš vārōjš jūs sarunu ar Līpnīku Poli.

— Nu, kai tad cytaiž tu sasili, khē, khē? — mēkslēti nūsakūsej Pītrys.

— Voi tik nabysi, tāt, naseņ buceni apraudziejš, — Ļoná īzasmej, — tova runa nazkū kai nūreibusá.

— Maiten, lobōk soki, ka poša šudiņ esi nūreibusá. Hm, kas tys par puisi beja, ar kuru tu runōjīs iz krystcelim ?

— Tys beja Līpnīku Polš... — Ļoná izdveš, i jauns sōrtums jai īzadag seji.

— Līpnīku Stopōna dāls?

— Da... mās asom jau seņ pazeistami.

— Hm, nadūmōju mait, ka tāv ar Līpnīku Stopōna dālu pateik draudzātīs. Kas jō tāvs par saiminīku: tur kaidys pōrs gūtenis, zirdzenš kai ōzeitš i sāta taida, ka kauns bytu lobam cylvākam tymā ībraukt.

— Bet Polš maņ pateik, tāt...

— Daudzi kas mýsim pateik, a na vyss dar, maiten.

— Polš šudiņ maņ sacāja, ka... — Ļoná naspiej nūbeigt.

— Nu, kū jys sacāja? — namīreigi īzaprosa Pītrys.

— Da, jys sacāja, ka mīļojūt mani i b̄jšūt laimeigs, ka vareišūt mani saukt̄ par sovu leigovu, — smogi elpōdama Țoná izdveš, i pamat nadrūsu skotu iz tāvu.

— Maiten̄, maiten̄, as arvīnu beju lapns iz tevi. Nikō deļ tevá nažālōju, a šūraž maņ tevi jōpōrsorgoj. Līpnīku Stopōna dālu tāv vajdzās aizmierst̄ par tū, ka tu esi Gryužu Pītra maita, saprūti? Īlōps jōmeklej pa sveitai. Malnai sveitai napīstōv palāks īlōps.

— Tāt, jys maņ pateik, i as jam sūliejūs b̄jt̄ leigova, — Țoná paceļ lyudzūšys acš iz tāvu.

— Kryumūs nav nikaida svōtōšonōs. Ka jys litu nūpītni jem, var atīt iz m̄ysu sātu. I tod as jam parōdeišu, iz cik jys vāļ nav pīaudzš, — tū pasciejš, Pītrys nūzašpļauņ i špļōvumu iztryņ ar papīdi pogolma maurenī.

— Bet as asmu pylngadeiga, tāt, i mās kotrys tik vīnu dzeivi dzeivojom pasaulī. Atļauņ vali munai sirdái, tāt! — rūkys sažņaugusá, bōlom lyupom lyudzās Țoná.

— Precātis as tāv nalīdzu. Bet nadori kauna sovai sātai. Pazeisti taču Īsaļnīku Andrivāna dālu? — Apzaver koč pec taida cylvāka! Puisš iz pazavieršonys gon drusku zamzarainš, a kaida jam sāta! Andrivāni stypri saiminīki, — ar taidim nab̄ytu maņ kauns ļaudīs sazatik̄t. Tymūs godūs jī izcālá betona klāvu ar skōrda jumtu. Šūvosor nūpierka pļauņamū mašini.

— Na klāva, na mašinis — cylvāka maņ vajaga! — Țoná izasauc.

— Ha ha, pūrā iz kryutš dūmoj ar sovu cylvāku apzamást̄? — izaicynūši nūzasmej Pītrys. — Mīlesteiba nav maizá — napaiesi. I vāļ tei poša izkiup, napastōv ilgōk par seši mieneši pec kōzom. Tici vacōkam cylvākam.

— Polš ir saprōteigs cylvāks, tāt, as jauna, spieceiga. Dūmoju, ka mās pasaulī nagaissim. Ka nab̄yš iztikšonys sātā, brauksim iz piļsātu i dzeivōsim, Nav jau vysim kūrmulá dvāselá, lai patyktu myužeigi raktīs pa zāmi.

— Hm, saprōteigs tovs Polš, nagryb raktīs pa zámí... Drūši viņ jam tik prōta, cik Sleipaču leikijam Doņkai. Tūlaik, gudrinīks, streidājās ar mani: na zámá borojūt cylvāku, a golva. As cīšu, cīšu, tod gōžu jam vysu taisneibu acīs. Taidim kai tu, soku, golva ir tik deļ tō, lai varātu capuri nosōt. Zámá ir tei bogotneica, kas mēs vysus boroj, — tai pasciejs, Pītrys pīsyt zōboka papīdi zámái.

— Na zámá i na golva, a rūkys boroj cylvāku. Ka dorba rūkōs najimsi, to ni zámá, ni golva nikō nadūš. As tycu cylvāka dorbam. Tycu poša sovam i sova izrādzātō spākam, — Țoná attrauc dzierkstūšu skotu.

— Maiten, maiten, — Pītrys naticeiģi pagrūza golvu, — gaisš tova ticeiba, rūkys nūsleidās gar sōnim, kod tevi dzeivá satvārš sovim dzeļžainīm nogim. Tāva sātys pōrticeiba leidz šam tevi auklāja meikstom rūkom. Kai styprys saiminīks tāv paredzieju ari kritnu pyuru, tu esi cīneiga syltōka kokta.

— Namekleišu cytu īsiļdeita kokta! — Țoná gaiņōjās obom rūkom. — Cylvākam jōbryn varūnám, kas patš ar sovim dorbbim kai zibšnim škeļ klints, kas godōs jō celā. Lai peilāni meklej sylta pereklá! Maņ navajaga cytu pīdzeivōta monta — asmu gūdeiga i grybu breiva bīt! Līpnīku Polá as naatstōšu nikod!

— Mitejīs, maiten, — paklausi sovam prōtam: būdama Gryužu Pītra maita, gon vāļ atrassi pasaulī cylvāku, kas nabēs slyktōks par Līpnīku Poli, a varbīt ka bēs i vāļ daudz bogotōks.

Țoná pazasnīdz dōrzenī, nūplyuc sorkonu mogonu i tū pīglauž sejai.

— Tāt, kū tá runōt par prōtu. Kaidis rakstnīks ir saciejš, ka prōts ir tik divdasmytō dalá nu cylvāka. Šudiņ as tam tycu. Kū leidz prōts, kod muna vysa byutná olkst pec cylvāka, kurs maņ pateik? Pasaulī ir tik vīns Līpnīku Polš. Bez jō maņ saulá palikš tymsa dabasūs, i dvāselī atsavārš taid tukšums, ka as nazynōšu, kur sovu dzeivi likt. Voi as vaineiga, ka nōču par cylvāku pasaulī?

— Nasaprūtu as tovys gudreibys, máiteņ, — Pītrys nūsoka, — bet dūmoju, ka šymā slimeibā nivīns namierst. Tei ir leidzeiga zūbu sōpom — pasōp, pasōp i pōrīt. Pāčōk, verīs, cylvāks patš jau smejās par sovu nalaimeigū, kai soka, mīlesteibu.

— Smītīs par mīlesteibu? Nā, ka cyti tū var — as naspieju. Munys jūtys maņ ir svātys.

Łoná pīzaceļ nu sūlená, cīta apzajimšona speidjōs acīs.

— Svātys voi na svātys, kai tu sauci, tōs tovys jūtys, tōs nav nikas vairōk kai putys, kas dzierīnā traukam pa viersu myrguļoj. Kod šū trauku izdzer, tod dybynā sajiut tik ryugtys i glumys mīlis, ka nu tōm sazavīb i daudz cītōki par tevi.

Tū pasciejš, Pītrys pīzaslīn nu sūlená i samat atpūgōtū kraklu, jo vīgla vāsma pavalk nu pļovys pusis.

Łoná apmiļoj zīdušōs jurginis dōrzenī. Tod atsaspīž iz sātmalená i īzamiņ:

— As nabādoju, tāť, — Polš soka, ka jauneibai pīdar nōkūtná i vyss pasaulš.

— Ha, ha, tivleit̄ var rādžāt, ka puikai vāļ puikys prōts! — Tai ir, jauneibai pīdar pasaulš i nōkūtná, vyss jauneibai pīdar: i mōkuli, i zvaigznis, i tys, kō nimos navā. Sazačerit ar sovu Poli rūkā i liecit mōkuļūs, giustit zvaigznis. Tik naaizmierstit, ka řaizi b̄yš jōnūkreit iz zámis, tai jōnūkreit, ka vysi sōni sōpās. Tymā, mait, ari pastōv vysa m̄ysu nalaimá, ka máš asom taiseiti nu zámis.

— Kū tá runōť daudz: máš asom, kaidi asom, i dorom — kai m̄ysim pateik, — Łoná nūrunoj, plyukōdama rūkōs mogonys zīdlapenis.

— Máš varom daudz i narunōť, bet naaizmiersti — darāt kai m̄ysim pateik, máš nadreikstom: m̄ysim jōpylda sovi pīnōkumi, — Pītrys pagrīž nūpītnu skotu iz maitu. — Tōvs pīnōkums ir: jimť vārā tāva aizrōdiejumus, nadarāt nagūda sovai sātai, saprūti?

— Sauci tū lītu kaidā gribi vōrdā, a mās ar Līpnīku Poli nazašķiersim nikod! — Ļoná paceļ zibšņojūšys acš.

— Nazašķiersit? Tod nabȳsi vairs muna máita. Palīc par pasaulá volkūtni i nazarōdi vairs munōs acīs! Gryuši maņ tū sacāť, a jōsoka. Gryužu Pītrys ir styprys saiminīks i sáv kauna nadarās, nabogu radnīceibā leisdams.

Ļoná nūbōlej i apklyust, saplyuc dōrzenī īsorkonu mogonu i jurgiņu puški, sāst iz ritiná i aizbrauc pa celeni.

Iz aplūku pi zyrgim gar auzu lauka molu, kas stōv kai myura sīna, smogim sūlim aizīt Gryužu Pītrys, styprīs saiminīks.

P. Prīkuļš
Nūsamaļdejuši
Stōsti

1943

Vl. Lōča izdavums — Daugavpilī, Alejas 3

AfV. Nr. II/00840. Metiens 2000. Papīrs no
Grafisko materiālu un papīru centrāles. 61X86.
Iespiesta un iesieta «Rīgaer Druckerei», Major-
Fletcher ielā 1. 4753-10377. Iznākusi 1943. g.
Aprīlī.

